

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

České lidové pohádky a jejich poselství pro současné děti

Vypracovala: Michaela Vencová
Vedoucí práce: Mgr. Hana Švejdová

České Budějovice 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 20. 3. 2019

Michaela Vencová

.....

Poděkování

Touto cestou bych chtěla vyjádřit poděkování své vedoucí práce, paní Mgr. Haně Švejdové za její čas, pomoc a cenné rady, které mi při zpracování bakalářské práce věnovala. Velké poděkování patří i mé rodině za jejich trpělivost a velkou podporu.

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na české lidové pohádky a jejich význam pro děti v předškolním věku. Teoretická část se zabývá kořeny české lidové pohádky a původními pohádkovými zdroji, osobnostmi nejznámějších sběratelů a zapisovatelů českých lidových pohádek, charakterizuje znaky pohádek, pohádkové motivy i pohádkové hrdiny. Poselství českých lidových pohádek je konfrontováno s osobností předškolního dítěte, prioritně pak v souvislosti s vytvářením jeho základní hodnotové hierarchie, vytváření vlastních postojů. Praktická část obsahuje využití několika konkrétních českých lidových pohádek při vzdělávání předškolních dětí v praxi s ohledem na poselství pohádky včetně jeho přínosu pro současné dítě.

Klíčová slova

Lidová pohádka a její poselství, předškolní dítě, předškolní vzdělávání.

Abstract

The bachelor's thesis focuses on Czech folk fairy tales and their importance for today's pre-school children. The theoretical part deals with the roots of the Czech folk fairy tale and original sources of fairy tales, mentions most famous collectors and writers of Czech folk fairy tales and defines typical fairy tale features, motifs and heroes. The thesis then describes impacts of the message of Czech folk fairy tales on the personality of pre-school children, putting particular emphasis on the creation of their hierarchy of fundamental values and formation of their own attitudes. The practical part focuses on the use of several selected Czech folk fairy tales in teaching pre-school children, with regard to the message of fairy tales and its benefit to today's children.

Key words

Folk fairy tale and its message, pre-school child, pre-school education.

Obsah

Úvod.....	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Proč dítě potřebuje pohádky	9
1.1 Dítě a pohádka	9
1.2 Pohádka v souladu s RVP PV	10
2 Pohádka	12
2.1 Definice pohádky.....	12
2.2 Znaký pohádek	13
2.3 Pohádkové motivy.....	16
2.4 Pohádkoví hrdinové	17
2.5 Teorie pohádek	19
3 Lidová pohádka.....	22
3.1 Kořeny české lidové pohádky.....	22
3.2 Úpravy českých lidových pohádek v interpretaci dalších českých autorů	24
3.3 Poselství českých lidových pohádek	25
4 Původní pohádkové zdroje	28
4.1 Sběratelé a zapisovatelé českých lidových pohádek	28
PRAKTICKÁ ČÁST	31
5 Projekt: „Když zazvoní zvoneček“	31
5.1 Smolíček Pacholíček	32
5.2 O kohoutkovi a slepičce	39
5.3 Čert a Káča.....	46
5.4 O dvanácti měsíčkách.....	53

5.5 O rybáři a jeho ženě	62
Závěr	70
Seznam použitých zdrojů	72
Seznam příloh	74
Přílohy	75

Úvod

Když si vzpomenu na večery z mého dětství, vybavím si knihu, kterou mi rodiče před spaním četli. Již nevím přesné příběhy, které mi byly předčítány, ale dodnes si pamatuji pocity, které mi čtení pohádek přinášelo. Byl to klid, útěcha a příjemná chvíle jen mezi mnou a rodiči. I když mi pouze předčítali a nedocházelo mezi námi k rozhovoru, mám dodnes pocit jako bychom spolu skrze pohádky vyřešili při četbě některé problémy, které mě jako dítě, vůči světu trápily. Tato vzpomínka je jedním z osobních důvodů, proč vnímám českou lidovou pohádku jako poklad naší kultury, stejně jako poklad pro dítě, a proč jsem si lidovou pohádku jako východisko pro práci s předškolními dětmi vybrala.

Téma bakalářské práce s názvem „České lidové pohádky a jejich poselství pro současné děti“ jsem si vybrala také proto, že středem mého zájmu je více zařazovat české lidové pohádky častěji do vzdělávání i života současných předškolních dětí. Toto rozhodnutí pramení z mé vlastní zkušenosti, že české lidové pohádky poněkud ustupují do pozadí pod přílivem autorské současnější tvorby pro děti. Autorské pohádky a příběhy jsou aktuální svojí současností, ale to nic nemění na významu českých lidových pohádek a jejich poselství. Prostřednictvím českých lidových pohádek a jejich poselství chci nabídnout současným dětem příběh, radost, příležitost lépe pochopit a porozumět situacím, které k životu patří, s nimiž se děti v reálném životě setkávají a budou i nadále setkávat. A v neposlední řadě chci prostřednictvím lidových pohádek pomoci dětem vytvářet si vlastní postoje k životu a vlastní hodnotovou hierarchii.

Teoretická část je zaměřená na to, proč děti potřebují pohádky a z jakého důvodu jsou důležitou součástí jejich života. Dále se zaměřuji na pohádku jako takovou, kořeny české lidové pohádky a původní pohádkové zdroje. Další kapitola pojednává o osobnostech nejznámějších sběratelů a zapisovatelů českých lidových pohádek. Dále v teoretické části charakterizuji znaky pohádek, pohádkové motivy a hrdiny.

Praktická část obsahuje práci s konkrétními českými lidovými pohádkami s konkrétní skupinou dětí. Záměrem bylo vytvořit Pohádkový projekt vycházející z poselství českých lidových pohádek a následně si je ověřit v praxi.

TEORETICKÁ ČÁST

Motto:

„Pohádky tak představují v životě dětí i v životě dospělých „kouzelné zrcadlo“, v němž se odráží život, jeho vznik, vývoj a zánik, jako vycházející a zapadající slunce v kapce vody. Proto mohou pohádky obsahovat symbolické odpovědi na téměř všechny krizové okamžiky psychického vývoje. Můžeme se podle nich orientovat jako podle rozcestníku v nějaké neznámé krajině“ (Černoušek 1990, s. 182).

1 Proč dítě potřebuje pohádky

V této kapitole se budu věnovat významu pohádky a jejímu vlivu na dítě. V druhé části této kapitoly se zaměřím na požadavky na vzdělání v souladu s RVP PV.

1.1 Dítě a pohádka

Herman (2014) zdůrazňuje pohádku jako nezastupitelnou část ve vývoji dítěte, která je velmi důležitá pro jeho zdravý psychický vývoj. Často se stává, že bývají pohádky podceňovány, přitom právě ony pomáhají utvářet dětskou psychiku do šesti let života, kdy se nám právě v tomto období utváří naše osobnost.

Je hned několik důvodů, proč jsou pro děti pohádky důležité. První důvod, který Marek Herman (2014, s. 161) popisuje je důvod: *„neboj se, zvládneš to... neboli skryté návody starých generací. Pohádky oslovují děti zejména prostřednictvím symbolů, skrytých významů a na první pohled (zejména nám dospělým) nejasných nebo bezvýznamných obrazů a zkratk. Malé dítě jim velmi dobře rozumí a na nevědomé bázi dokáže dešifrovat všechna důležitá poselství, která jsou v pohádkách obsažena. Prostřednictvím pohádek tak dítě přijímá zkušenosti předchozích generací, které mu pomáhají vyřešit strachy, úzkosti a problémy, se kterými se při svém vývoji setkává.“*

Marek Herman (2014, s. 163–164) ve své knize dále popisuje druhý důvod, proč děti potřebují pohádky a tím je, že: *„při čtení pohádek se děti mohou strachovat a bát. Při výchově dětí existuje jakýsi všeobecně rozšířený odpor k tomu, aby se děti dozvěděly, že příčinou mnoha našich potíží a životních nezdarů je naše přirozenost – sklon jednat sobecky, asociálně, agresivně, ze zlosti a úzkosti. Namísto toho chceme,*

aby děti věřily tomu, že všichni lidé jsou od přírody dobří a hodní. Dítě pak samo sebe může vidět jako netvora, a následkem toho u něj vznikají pocity viny a úzkosti. Pohádka naproti tomu bere všechny tyto úzkosti a strachy opravdově a vážně – dokonce je přímo oslovuje a počítá s tím, že ho nikdo nebude mít rád, že zůstane opuštěné, chudé, v nesnázích. Děti se tak vtažením do pohádky zbavují svého napětí a zároveň mohou zůstat v bezpečí. A pohádka jim navíc nabízí taková řešení situací, které ve svém věku dokáží chápat.“

„Důvod třetí: pojd' ke mně, budu Ti vyprávět... aneb syčení a blízkost. Příběh jako takový je přirozeným projevem naší hluboké potřeby žít společně s ostatními lidmi a vzájemně sdílet svoje zkušenosti. Archetypální hlad po příběhu v prvních letech našeho života spolehlivě sytí právě pohádky. A když je vypráví nebo čte blízký člověk, utváří se navíc jemné předivo vztahů mezi blízkými lidmi. Pravidelné čtení pohádek v obvyklou dobu může vést až ke vzniku hladivého rituálu. Hladivý rituál je jakákoli vlídná činnost, která se pravidelně opakuje a má tak blahodárny vliv na vyživování našich vztahů“ (Herman, 2014, s. 165).

Zejména v dnešní době, která je zahlcena technologiemi, bychom měli více pracovat s pohádkou, která je pro děti důležitým prostředkem k rozvoji a naplnění jejich duše. Fantazijní obrazy, které pohádka dětem nabízí, dokáží jejich duši rozpohybovat a osvětlit. Žádný z přístrojů, které můžeme zařadit do dnes velmi užívaných technologií, nedokáže nahradit matčino vyprávění (Streit, 2003).

1.2 Pohádka v souladu s RVP PV

Pohádka a práce s ní je jednou z dobrých cest, jak naplňovat požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání v rámci integrovaného vzdělávání předškolních dětí. Práce s pohádkou nabízí naplňování všech obecných i dílčích cílů jednotlivých oblastí RVP PV v přirozeném propojení a současně respektuje potřeby předškolního dítěte.

Dítě a jeho tělo

Pohádka nám nabízí prostor pro rozehrávání při různých činnostech, které vycházejí z příběhu. Vybízí k aktivitám pohybovým, které u dětí rozvíjí pohybové dovednosti a ovládání pohybového aparátu.

Dítě si také prostřednictvím pohádky osvojuje poznatky týkající se bezpečí a osobní pohody.

Dítě a jeho psychika

- Jazyk a řeč

Na základě pohádek rozvíjíme v této oblasti u dětí řečové schopnosti a receptivní jazykové dovednosti. Konkrétně dochází k rozvoji naslouchání, porozumění a vnímání. Mezi produktivní řadíme slovní projev, výslovnost a v neposlední řadě vyjadřování.

- Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

V této podoblasti pohádky podporují rozvoj paměti a pozornosti a dále také rozvoj kultivace představivosti a fantazie. Pohádky podporují u dětí řešení problémů a tvořivé myšlení.

- Sebepojetí, city, vůle

Dítěti pohádka umožňuje získat relativní citovou samostatnost. Na základě pohádky může dítě získat schopnost ovlivňovat svoji situaci a řídit své chování. Dále díky poselství dokáže pomoci vytvářet vztahy a plně je prožívat. Za velmi důležitý cíl, který pohádka dokáže rozvíjet, považuji kultivaci mravního citění a prožívání.

Dítě a ten druhý

Skrze pohádku se dítě seznamuje s pravidly chování k druhým lidem. A vytváří u dítěte prosociální postoje. Osvojuje si také poznatky, které jsou důležité pro rozvíjení vztahů s ostatními lidmi.

Dítě a společnost

Pohádka je pro dítě prostředek, který jej učí vnímat a přijímat hodnoty, které jsou ve společnosti nastavené. Vytváří si díky jejímu významu a poselství morální hodnoty a v neposlední řadě také pozitivní postoje ke společnosti.

Dítě a svět

Dítě si na základě pohádky a jejího příběhu dokáže vytvářet pozitivní postoje ke světu (RVP PV, 2018).

2 Pohádka

2.1 Definice pohádky

„Pohádka je především útvar uměleckého slova a byla složena k vyprávění, k tomu, aby obraznost slova vyvolávala skryté obrazy, imaginace, dřímající v dětské psychice, v mysli posluchače“ (Černoušek, 1990, s. 6).

Čapek se domnívá, že pohádka je v podstatě děj. Nejenže pohádka vzniká vypravováním děje, ale že děj zejména vzniká vypravováním pohádky (Čapek, 1948).

Černoušek (1990, s. 12) také pohádky definuje jako: *„Příběhy, strukturované zvláštními zákonitostmi vyprávění. Vzbuzují v dětech příslušné odezvy nejen emocionalitou zápletek a obrazností slova, ale zároveň nejvíce vyhovují synkretickému a symbolickému myšlení dětské psychiky.“*

Benová (in Červenka, 1960) vymezuje pohádku jako umělecké dílo, v němž se odráží realita na základě uměleckých obrazů. Pohádka zobrazuje vtahy mezi lidmi, kde vystupuje láska, mateřská a rodičovská péče, dětský egoismus, slušné chování, závist, potřeba společenského řádu, a to vše zobrazuje tak, aby pro děti byly vzhledem k věku poutavé a srozumitelné.

Dále považuji za přínosné vymezení pohádky od Benové (in Červenka, 1960, s. 230), která doplňuje charakteristiku pohádky takto: *„Jako každý odraz je pohádka subjektivním odrazem objektivní skutečnosti.“*

Mezi další definice Černouška (1990, s. 9) lze zařadit tuto definici pohádky: *„...pohádka, jedinečný umělecký útvar, čerpající svou věčnou existenci z nezničitelného folklóru, z kultury vpravdě lidové.“*

Švejdomá a Svobodová (2011, s. 107-108) popisují pohádku jako *„fantastický příběh, jehož fabule (souhrn popisných událostí) je ověřena generacemi posluchačů a později čtenářů i diváků. Opakovanou interpretací se příběh ustálil v optimálně podobě, která obvykle nepostrádá napětí a v níž nacházíme jistotu, že nakonec i přes mnohé útrapy a nástrahy dobro zvítězí nad zlem, dobré skutky budou po zásluze odměněny a zlé potrestány, stejně jako dobrý člověk dosáhne štěstí a zlý upadne do záhuby,*

pokud mu není dána možnost nápravy, což obvykle není (nebo k tomu došlo autorským zásahem v pozdějším uměleckém zpracování pohádky).“

Pohádku také můžeme vnímat jako „*smyšlené ztvárnění víceméně všeobecných lidských problémů, které vzniklo předáváním příběhů z generace na generaci*“ (Bettelheim, 2017, s. 77).

Avšak Lužík (1944) poukazuje na problematiku týkající se o snahy vymezit definici pohádky, kdy často není možné přesně vymezit hranici a rozpoznat ji od ostatních druhů lidové prózy. Často se totiž můžeme setkat s pohádkovými prvky i v dalších druzích lidové prózy. Poukazuje na pohádkové prvky, které se mnohdy objevují v bajkách a legendách a zase naopak se znaky bajky či legendy objevují v pohádkách.

Shrnu-li výše uvedené citace a propojím-li je s životem dítěte, vyplývá z toho:

- že právě lidová pohádka dokáže v dítěti podněcovat představivost, a tak vnést do života smysl, který je nezbytný pro šťastné žití. Pomáhá mu popisovat příčiny jeho pocitů a rozvíjí rozumové schopnosti. Dokáže mu nabídnout řešení problémů, které mu v životě dělají chaos. Působí na osobnost dítěte všestranně a podporuje u dítěte nejen jeho sebedůvěru, ale i důvěru v jeho budoucnost (Betellheim, 2017).
- že právě pohádka a její příběh dokáže u dítěte oslovit jeho pravou hemisféru, v níž jsou uloženy naše pocity, intuice, vztahy, vůle a přesvědčení (Herman, 2014).
- dětská duše na základě pohádek rozkvétá a podněcuje citový život. Dokáže dětskou duši rozjasnit a obohatit (Streit, 2003).
- a na závěr jsem došla k poznatku dle slov Hermana (2014), že pohádka nám poukazuje na problémy, které v životě nastanou jsou v pořádku a je důležité tyto překážky překonat. Odměnou bude dobrý konec.

2.2 Znaky pohádek

Mezi významné znaky pohádky Lužík (1944) zahrnuje jejich dějové vyvrcholení, které nese zlé elementy, ale s jistotou nad nimi vítězí dobro. Zlo je vždy převážené dobrem a každý dobrý skutek bývá odměněn a zlo zase potrestáno. Jako další znak některých pohádek zmiňuje víru v neoblomnost osudu, kdy je v pohádkách již postavě

osud určen od samotného narození. Jakékoli se stavění do cesty tohoto osudového předurčení bývá v pohádkách marný.

Bettelheim (2017) ve své knize zmiňuje, že pohádka uvede dítě do přímé konfrontace se základní lidskou krizí. Často totiž mnoho pohádkových příběhů začíná smrtí rodiče a dítě se setkává s problémem, který ve skutečnosti může nastat či řeší tuto otázku v podobě strachu z onoho problému. Dále uvádí, že je pro pohádky příznačné, když dané existenciální téma představí jasně a stručně. Díky tomuto znaku má dítě možnost se s daným problémem poprat v nejjednodušší formě.

Postavy jsou popsány zřetelně a mluví se spíše o důležitých vlastnostech postavy, kdy podrobnosti nejsou v pohádce zmíněny. Charaktery pro postavy bývají typické. Zmiňuje také, že typickým jevem, který v pohádkách můžeme najít je, že zlý člověk vždy tratí za špatnosti, které konal. Také považuji za důležité zmínit, že pohádkové postavy jsou buď dobré či špatné a rozhodně na postavách nenajdeme rozporuplnost.

Pohádka přímo oslovuje existenciální úzkosti a těžká rozhodování, se kterými se děti v životě potýkají. Nejenže se v pohádce úzkosti jako je například strach ze smrti objevují, ale také nabízí způsoby řešení těchto problémů.

Nelézt znaky pohádek nám také může pomoci srovnávání pohádek s mýty, kdy oproti mýtům jsou v pohádkách zázračné jevy popisovány naprosto obyčejně, jako by se nám každému mohli stát při cestě domů či do lesa.

Streit (2003) si při zamýšlení nad tím, co je všem pohádkám společné povšiml, že skoro každá začíná harmonickou situací, která je posléze přerušena. Tento znak pohádek spočívá nejprve ve zlatých dobrých časech, kterými většinou pohádky začínají - „Byl jednou jeden krásný zámek...“. Náhle však začnou strasti, lidé se proviní a dávné staré časy jsou ztraceny. Význam, který v tomto znaku autor hledá, je krok dítěte do světa, opuštění náručí matky. Po harmonické situaci, která byla přerušena lidským proviněním, přichází také zlo v podobě pýchy, lakoty, hlouposti, lži a mnoho dalších. V některých situacích se čtenáři či posluchači může zdát, že zlo zvítězí nad dobrem. V tom ale přicházejí poslové dobra a děj se náhle převrací v naděj, že vše dobře dopadne. Tímto dobrým zakončením bývá princ či jiný osvoboditel s dobrými vlastnostmi.

K těmto úvodům pohádek Bettelheim (2017) doplňuje, že právě úmyslně nejasné začátky v podobě „Bylo nebylo“, tak dávají posluchačům a čtenářům najevo, že se nenacházíme v reálném čase a místě.

Černoušek (1990) stručně shrnul několik málo znaků pohádky, které popisuje jako polarizaci dobra a zla, jednoduchou fabuli a pochopitelné zápletky.

Do tvorby pohádek se také promítla Faustovská tradice, která spočívá v úmluvě s čertem či úpis krví a následný blahobyt poskytnutý temnými mocemi. Tento dramatický prvek se často objevuje v tvorbě Boženy Němcové, Kubínových zápisů, ale také v dílech Erbenových jako je *Záhořovo lože* (Vyhlídal, 2004).

Konflikty se v pohádkách projevují prostřednictvím postav a událostí. Na posluchače nejsou kladeny žádné požadavky a dává mu naději na dobrý konec, kdy dobro bude odměněno. Pohádka vypráví o typických lidech, jako jsme my všichni, kdy hlavní postavou je dívka či nejmladší bratr. Jména v pohádkách jsou uvedena jako obecná či popisují danou osobu (Červená Karkulka). Když je hlavní postava pojmenována vlastním jménem, tak jsou použita jména, která jsou častá, a tudíž z postavy dělají označení, které by mohlo poukazovat na kteréhokoli chlapce či dívku (Bettelheim, 2017).

Také Propp (2008) mluví o funkci jednajících osob jako o základu pohádky. Považuje ji za stabilní prvek pohádky, který se objevuje ve všech pohádkách.

V pohádkách můžeme najít také prvky převzaté ze snů odehrávající se u dospívajících a dospělých. Když tyto sny následně analyzujeme, tak člověk mnohem lépe pochopí svůj duševní život (Bettelheim, 2017).

Bettelheim (2017) srovnává pohádku se snem a přichází k uvědomění, že pohádka má oproti snu pevnou výstavbu, kdy je jasně vymezený začátek i konec příběhu, v němž je zápletka, která má dobrý konec.

Cirkumambulace je v pohádce základní pohádkový pohyb vyprávění, který znamená pohyb kolem dokola. V podstatě v této kružnici jsou obsažené problémy lidského bytí, se kterými se dítě jistě v životě setká (Černoušek, 1990).

2.3 Pohádkové motivy

Propp (2008) shrnul členění motivů do několika skupin, do kterých řadí počet hrdinů, jejich vlastnosti, jednání hrdinů a v neposlední řadě předměty (talisman).

Zejména hojným počtem motivů, které se dle Bettelheima (2017) v pohádkách objevují jsou motivy náboženské. A to z důvodu toho, že většina pohádek vznikala v době, kdy bylo náboženství velkou součástí života.

Podle Lužíka (1944) je častým motivem, kterým začíná pohádkový děj motiv nadpřirozeného početí hrdiny. Tento motiv pramení z tehdejší neznalosti biologie a víra v náboženství, kdy se věřilo, že zrození je nezávislé na pohlavním styku.

Dalším častým motivem dle Bettelheima (2017) je motiv tří přání. Tento motiv chápe jako odměnu určité postavě za dobré skutky. Posluchačovi dává najevo také důsledky, které nastanou, pokud si postava bude zbrklé přát, ale zároveň dává jistotu, že takové přání toho moc nepokazí.

Propp (2008) poukázal, že mnoho motivů souvisí se sociální situací. Vymezil dva cykly, ze kterých vychází nejvíce motivů: obřad zasvěcení a záhrobní svět či cesta do záhrobí. Dále dodává, že mnoho motivů má také jiný původ. Do obřadu zasvěcení řadí motivy jako je odvedení nebo vyhnání dětí do lesa, zaprodání, dřevěná chaloupka, rozsekání a následné oživení, převléknutí, získání kouzelného pomocníka a mnoho dalších motivů. Do druhé skupiny týkající se smrti řadí únos ženy drakem, zázračné narození a návrat mrtvého, pohoštění u baby Jagy, postava průvodce, překonávání nějaké vzdálenosti atd. Na základě těchto dvou cyklů vzniká základní kompozice pohádky.

Za základní otázku považuje také motiv zázračného zrození hrdiny. Tento motiv se dle něj neobjevuje pouze v pohádkách, ale také ve všech světových náboženstvích. Jako první otázku řeší neposkvrněné početí, kdy lidem v dřívějších dobách nebyla známa úloha muže při početí, tudíž se za hlavní aktérku považovala žena. Bohužel nelze říct, kdy tato neznalost byla vystřídána za znalost lidí a už se pouze jednalo o zachovaný motiv pohádky. I tento motiv měl svůj vývoj a lze určit jednotlivé etapy, kdy v první etapě bylo přisuzováno toto početí všem bez výjimky. V další etapě se tímto zázračným způsobem rodí už jen kmenoví hrdinové a polobozi. Všechny tyto poznatky se odrážejí v pohádkách a častým prvkem můžeme v pohádce zahlédnout početí pomocí plodu.

Také zrození způsobené zaklínadly je motivem, jak přijde například královna k dítěti. V pohádkách ostatních národů se také objevuje narození způsobené vypitou vodou či jako návrat zemřelého. Propp (2008) také zmiňuje narození z pece, kdy se tento motiv může vnímat jako úzké pojetí líného hrdiny, který stále leží na peci až je vnímána pec jako jeho součástí. Dále popisuje narození způsobené snědením ostatků, způsobené rybou a také, že hrdina byl vyroben a stvořen Bohem jako první na světě, nebo si je rodiče vyrobí například z hlíny. Také mnohdy hrdinu donesou domů a roste natolik rychle, že druhý den už umí chodit.

Černoušek (1990) si všimnul společného motivu, který používali naši nejvýznamnější sběratelé a zapisovatelé pohádek. Tento motiv nazývá jako konfrontace hlouposti a důvtipu. Tento motiv vysvětluje názorně na pohádce Štěstí a Rozum. V pohádce se nemohou tyto dvě postavy dohodnout, kdo je na tom lépe. Černoušek uvádí, že ani jeden, protože rozum bez citů není správná cesta a ten kdo zase spoléhá pouze na štěstí není schopen zhodnotit použitelnost nápadu. Jako výsledek při tomto zamýšlení popisuje, co bychom v dětech měli podporovat. Jako zlatou střední cestu považuje rozvoj osvojování si poznatků, ale také tvořivější pohyb.

Dále popisuje prvek usmíření. Tento prvek se objevuje ve všech pohádkových koncích. Poskytuje dětem jistotu, že vše zlé, co se kolem v životě děje, se nakonec uklidní.

2.4 Pohádkoví hrdinové

Horák (1960, s. 32) vymezuje hrdinu jako: *„muže nebo ženu, který není trpná loutka, chráněná vyššími mocnostmi, je to čínorodý člověk svépomoci, který si úspěchu dobývá těžkou prací, máje oporu v kladných stránkách své povahy. Hrdina nebo hrdinka obyčejně bývají chudí a opuštění; jsou-li rodu vznešeného, pronásledují je nehody a lidská zloba, ale nakonec vítězí po četných příhodách, ve kterých mívají důležitou úlohu bytosti nadpřirozené.“*

Hrdina bývá v pohádkách natolik přitažlivý, že se s ním dítě ztotožní a prožívá s ním všechny zápasy, kterými prochází, ale také úspěch, když ctnost zvítězí. Tento akt, který mezi hrdinou a dítětem dochází, vštěpuje posluchači morální postoje. Vzhledem k dnešní době, kdy děti méně vyrůstají v široké a úplné rodině tak, jak tomu bývalo při vzniku pohádek, musíme myslet na to, abychom dětem poskytovali takové

pohádky, kdy hrdina jde sám do světa a nalezne bezpečná místa, pokud se drží s hlubokou vnitřní důvěrou správné cesty (Bettelheim, 2017).

Avšak Lužík (1944) zdůrazňuje, že dítě není schopno se s hrdinou ztotožnit do té doby, dokud není schopno rozlišovat skutečnost od neskutečna a hodnotit hrdinu z kritického hlediska.

V pohádce jako hlavním nositelem mravního chování je právě hrdina. Tento hrdina se pro dítě stává idolem a u dítěte probouzí touhu stát se jako on. Hrdinu lze rozdělit na dva typy, kterými jsou hrdinové lidové a urození. Za důležitý znak pro hrdiny v pohádkách je považováno pravidlo, které se vyznačuje tím, že hrdina je odměněn za své správné chování a statečné činy zlatem, trůnem či rukou princezny (Lužík, 1944).

Častá postava v pohádkách bývá postava hlupáka, kam bychom také v českých pohádkách mohli zařadit postavu hloupého Honzy. Tato postava hrdiny byla pro lid velmi oblíbená zejména z toho důvodu, že se jedná o postavu prostého člověka, který bojuje za spravedlnost a mnohdy se s touto postavou a vlastnostmi lidé ztotožňovali a vnímali ji jako sobě blízkou. Lidové postavy žen mají v českých pohádkách vlastnosti obsahující ráz a přísnost. Tyto postavy žen se často stávají také hrdinkami (Lužík, 1944).

Postavu sluhy, který snáší ponížení, nenávist a podstoupí sebezapření zařazuje Streit (2003) k nejvýraznějším výchovným postavám. Všechny zkoušky, kterými si projde tato postava jsou těžké, ale vydrží je a na konci vyprávění je kladně odměněna.

Bettelheim (2017) upozorňuje, že pohádkový hrdina nemá nadlidské schopnosti a vlastnosti a je mu určeno, že jednoho dne zemře jako všichni ostatní. Pohádkový hrdina je schopný zázračných činů, a když se s tímto hrdinou dítě ztotožní má možnost prostřednictvím své fantazie vykonávat svým tělem vše, co si dítě ve svých snech přeje.

Důležité je zmínit, že motivace, tj. příčina postav, je právě ta, která vede hrdinu k nějakému činu. Lze si povšimnout, že motivace jednotlivých postav jsou rozmanité. Když macecha vyžene děti z domu, je toto jednání motivované nenávistí (Propp, 2008).

V klasických pohádkách si lze povšimnout, jak hrdinové řeší problémy, a to dvěma způsoby: aktivně či pasivně. Aktivní model spočívá v aktivním řešení problému hrdinou, který si ví rady. Tento model lze zahlédnouti v pohádce O perníkové chaloupce, kdy si Maruška s Jeníkem v nesnázích ví rady a vyřeší problém Istí na Ježibabu. Jedná se

o aktivní řešení problému, který má kladný výsledek. Z psychologického hlediska tento model může mít dopad také na čtenáře, který si tento návod na praktickou zkušenost převezme do své role při řešení nějaké životní situace. Pasivně řeší problémy takový hrdina, kterému pomůže nějaký činitel, který je nadpřirozený či ho do pohybu dostanou okolnosti.

Hrdina v pohádce má zásadu nepodvádět. V pohádkách je podvod vnímán jako čin, za který přijde trest. Zázračná síla pomůže hrdinovi až v té chvíli, kdy si ji zaslouží nějakým mravním chováním. Hrdina většinou žádá o pomoc už jen v krajní nouzi a jeho vlastností je trpělivost (Černoušek, 1990).

Typ českého lidové hrdiny lze vymezit jen velmi těžko. Dle Tilleho (1966) by nám při tvorbě definice neposloužilo ani srovnávání více hrdinů. Výsledkem by bylo pouze málo společných znaků, které by stejně definici lidového hrdiny nevystihovalo.

Černoušek (1990) popisuje osud hrdiny jako cestu, při které musí vyřešit mnohé problémy a projít nástrahami a bojovat tak o svoji nezávislou identitu. V pohádkách je poselství hrdiny pro děti popsáno srozumitelnějšími slovy pro jejich vnímání a pochopení. Vlastně tato cesta hrdinu často může připomínat cestu samotného dítěte z dětství k dospělosti, kdy tato cesta nebývá často jednoduchá.

2.5 Teorie pohádek

Erben zastával teorii bratří Grimmů, kteří hlásali mýtické jádro pohádek. Erben soudil ve svých poznámkách, že většina pohádek jako je „Tři zlaté vlasy Děda Vševěda“ se vztahují k zimnímu slunovratu a že děj je názornou symbolikou boje slunce a zimní temnotou. Tento mytologický základ je důležitý jako lidová pohádka a její význam v tradování, ale také nám odkrývá přemýšlení a vědění a zemi našich předků.

Konec 60. let 19. století přichází nová teorie, která vyvrací Grimmovu teorii o mýtickém jádru lidových pohádek. Začal se zdůrazňovat a šířit dosah křesťanské legendy a velký vliv látkových orientálních osnov na pohádky. Tato teorie zastává, že Evropané přejímali pohádky z východu, a to nejvíce z Indie. Filolog Černý rozdělil na základě těchto dvou teorií pohádku na symbolickou, která zastává Grimmovu teorii a pohádku etickou, která sděluje, že pohádky vznikly v dávných dobách u jednoho z národů (Horák in Červenka, 1960).

K této teorii se také vyjádřil ve své knize Lužík (1944), kdy upozorňuje na to, že tato teorie byla později prokázána jako nepravdivá a další národy se k určitým pohádkám mohly hlásit jako k výtvoru svému.

Od sedmdesátých let se začaly šířit nové teorie, které byly ovlivněny prací sociologů a dalších. „*Dokazovali, že lidové pohádky vznikaly také bez přejímání zcela samostatně u různých národů působením obdobných poměrů hospodářských, kulturních, sociálně psychologických, vlivem vztahů rodinných i kmenových aj.*“ (Horák in Červenka, 1960, s. 51). Na toto však Horák (in Červenka, 1960) dále reaguje důraznými slovy, že tato teorie je nesprávná a začaly postupně vznikat důkazy o chybném tvrzení, že osnovy pohádky nemohly vznikat nezávisle na různých místech.

Horák dále zmiňuje názor profesora Polívky, který hlásil, že na lidové podání má vliv zejména souvislost kulturní a zeměpisná a menší význam přikládá souvislosti jazykové.

Lužík (1944) mluví o další teorii, kterou literární historici nazývali jako teorií migrační. Při předložení památek středověké literatury vyšlo najevo, že mezi pohádkou a středověkou literaturou najdeme shodné znaky. Tato teorie nese příběh, že se pohádky tradují na základě psané literatury či jsou předávány ústně od národu k národu.

Geograficko – historická teorie pohádky zkoumá jako slovesný druh z hlediska geografie a historie a snaží se najít jejich původ. Tato teorie byla chybná v tom, že opomíjela velmi důležitý prvek, který je společné kulturní prostředí a zaměřovala se spíše na jazykovou příbuznost lidových tradic.

Metoda psychologická spočívala v tom, že pohádky vznikají ze snového života. Tato teorie říká, že podporují vznik pohádek polospánek, vidiny a bezmyšlenkového snění a tím podporuje názor, že by pohádky měly vznikat pořád. Následně se spíše přiklání k tomu, že je sen pouze předpoklad ke vzniku pohádkového motivu, nikoli celé osnovy příběhu.

Teorie, která zastává názor, že pohádky jsou pouze doprovody k obřadu se nazývá teorie liturgická.

Moderní folkloristické stanovisko pojednává o tom, že žádná z teorií a metod není dostatečná a nelze tedy určit jednu správnou a pravdivou. Každá z teorií nese správné

poznatky, ale také mnohdy nedostatečné. I přes to nám mohou pomoci vyřešit pohádkoslovné otázky.

3 Lidová pohádka

Vzhledem k tématu mé práce považuji za důležité se nyní zaměřit na lidovou pohádku a její charakteristiku. Touto problematikou se také zabýval ve svém díle Karel Čapek, který o lidové pohádce mluví jako o vyprávěném příběhu, který se předává ústním vyprávěním z člověka na člověka. Dle jeho názoru se jedná o vyprávění v kruhu posluchačů (Čapek, 1948).

Černoušek (1990) vnímá lidové pohádky jako pohádky, které jsou nadčasové. Tyto pohádky oslovují dětské potřeby, které jsou neměnné a nejsou ovlivněné dobou, tudíž se nemění a oslovují ve všech dobách čtenáře ve stejné či přibližné věkové kategorii. Patří sem vztah k rodičům či potřeba lásky. Tvrdí, že klasické pohádky obsahují dětskou psychologii.

Za hlavní znak lidových pohádek považujeme jejich vysokou mravní hodnotu. Existují studie, které prokázaly, že člověk v sobě má přirozeně danou mravnost, ale právě civilizace dokáže udělat v životě mravnosti chaos (Lužík, 1994).

Sirovátka (1998) rozděluje lidové pohádky na několik druhů:

- pohádky kouzelné (fantastické) povahy,
- realistické nebo novelistické,
- legendární,
- pohádky o zvířatech,
- žertovné pohádky,
- poučné, didaktické pohádky.

3.1 Kořeny české lidové pohádky

Počátek dějin českých pohádek dle Vyhlídala (2004) je spojováno s Václavem Matějem Krameriem, který paradoxně kritizoval knihy lidového čtení, ale zároveň nám z této oblasti přinesl mnoho poznatků. Ve stejné době této problematice týkající se kritiky lidového čtení také holdoval A. J. Zíma. Dále na vzniku českých pohádek a jejich zaznamenávání má podíl vznik knihtisku v 16. století. Tisknou se nejen díla z toho

století, ale také díla vzniklá dříve. Jako první byla zaznamenaná pohádka, která se vztahovala na naše české území a jí byla pohádka O dvanácti měsíčkách v díle jménem *Astronomiarius* z roku 1366.

Streit (2003) zdůrazňuje, že kořeny pohádek nalezneme již v předkřesťanských dobách. V těchto dobách žili potulní pěvci a ti předávali vyprávění dál. Každý národ má své potulné pěvce a tím i své pohádky, které se dle kultur od sebe liší, ale mnoho národů má řadu podobných postav a obrazů. Také zastává názoru, že většina pohádek byla zapsána v 19. století sběrateli pohádek. Tito autoři šli ve šlépějích bratří Grimmů a stejně jako oni se snažili vyzdvihnout jejich hodnotu. Před tím, než se začaly pohádky sběrateli zapisovat, tak se předávaly ústní formou. Lidé, kteří tyto pohádky předávali dnes nazýváme potulnými pohádkáři. Postupně se pohádky staly vyprávěním starších lidí, kteří je zpravidla vyprávěli mladším generacím.

Vyhlídal (2004, s. 43-44) vychází z Erbena, který určil trojí způsob původu národních pohádek. *„První je historický: zastánci těchto názorů už byli řečtí epikurejci a zmíněná teorie spočívá v tom, že bájesloví je zbožná historie, tj. že pohanští bohové byli někdy skutečnými lidmi a že se časem z nich vlivem iracionálních principů jednání stali bohové. Další výklad se nazývá symbolický: původ mýtických příběhů pokládá za plod bujné obraznosti, která oslavovala přírodní síly. Opět je tu podpora ve stanovisku řeckých filozofů, především stoiků. Původ zmíněných bájí je připisován fabulaci starověkých básníků, mudrců či kněží, podnět k jejich tvorbě byl jednak ryze náboženský, jednak slučoval prvky zábavnosti. A konečně zdroj filologický: původ folklórních vyprávění se přičítá pouhému působení verbální komunikace.“*

Také zmiňuje, že se v letech 1833–1844 německý autor žijící v Praze Wolfgang Adolf Gerle pustil do sepisování sbírky, v níž zaznamenal české pohádky.

Nesmíme opomenout, že původně byla pohádka určena dospělým lidem. Byla pro lidi atraktivní nejen tím, že měla zajímavou dějovost, ale také obsahovala touhu po něčem, co lidé v tehdejších dobách v životě neměli (Vyhlídal, 2004).

Chaloupka (1984) vnímá pohádku jako za velmi významnou zejména v období mezi dvěma válkami. Dva velké vzory, kterými byla Němcová a Erben a jejich díla byly výchozím bodem dalších autorů, kteří na ně navazovali. Zaznamenávali tak nejen

pohádky, ale také kulturní dědictví, životní lidové zdroje a národní kulturu i jazyk. Začaly vznikat různé teorie a pře o pohádku. Někteří autoři se začali přizívat na prestiži, kterou pohádka dříve získala. Začali bez přemýšlení kombinovat znaky od Erbena, Němcové a dalších. Na tuto dobu začali reagovat ostatní autoři, kteří si byli vědomi tohoto problému, prostřednictvím původního lidového folklóru, ze které tvořili nová díla. O to se zasloužil Říha a Kubín.

3.2 Úpravy českých lidových pohádek v interpretaci dalších českých autorů

Sirovátka (1998) uvádí několik autorů, kteří vycházeli z pramenů českých lidových pohádek. Tito autoři měli za cíl vytvořit úpravy českých lidových pohádek tak, že ponechali kořeny české lidové pohádky a spojovali tradiční motivy v novou stavbu a zapojovali do kompozice také motivy z jiných národních tradic. Dále děj doplňovali vlastními rysy a motivy, které si vymysleli. Jednalo se o volné variace na folklorní motivy. Mezi tyto autory řadí Mahena, Martínka, Hrubína, Drdu či Wericha. Také zdůrazňuje parafráze a úpravy autorů, kteří zasáhli do této literární oblasti a každý z nich si našel vlastní metodu, kterou do pohádek vnesl. Mezi ně patří i Erben, Němcová, Jirásek, Říha – Tille, Mahen i Horák, Petiška a další. Už při výběru lidových látek, kompozice, motivů lze zahlédnout rysy, které jsou specifické pro daného autora.

Tyto úpravy autorů shrnul nejen jako autentický projev lidové tradice, ale promítá se v nich individuální i historická cenzura. Podkládá to na důkazu týkající se náboženských motivů, které se v minulém století v pohádkách pravidelně objevovaly. Dnes se však tyto motivy objevují zřídka. Dle jeho slov se jedná o dobové ideové zaměření, které právě určuje styly úprav autorů.

Mezi české autory, kteří se snažili vlastní tvorbou uchopit pohádkový folklorní původ patří Vladimír Hulpach, který vydal dvě díla *Pohádkové vandrování po Čechách* a *Pohádkové vandrování Moravou*, ve kterém nalezneme nejen vlastní sběr, ale také mnoho úctyhodných pramenů. Také Vladislav Stanovský ve svém díle *Jak chodil Kristus pán se svatým Petrem po světě* z roku 2005 odráží lidová vyprávění. Domácí pohádkové látky tvořila také například Milada Motlová, Zuzana Nováková, Marie Šrámková a další.

Pohádkové sbírky, které počítaly s respektem k tradici řadíme sbírku od Oldřicha Sirovátka *Plný pytel pohádek* a dílo Jana Skácela pod názvem *Jak se bubnuje na princezny* vydané v roce 1984 (Šubrtová, 2011).

Zítková (in Šubrtová, 2011) píše o lidových pohádkách v adaptacích Milady Motlové, která se snaží zachovat autenticitu lidového folklóru, ale také do pohádek vnáší úpravy, které se týkají především textů. Od poloviny devadesátých let se tato autorka snaží o zpřístupnění tradičních lidových útvarů a textů novým čtenářským generacím. Vychází z děl Boženy Němcové a K. J. Erbena, ze kterých upravila pohádky například *O kohoutkovi a slepičce*, *O kůzlátkách* a mnoho další. Tyto úpravy vyšly roku 2007 pod názvem *Česká říkadla, písničky a pohádky*. Také dílo *Zlatá brána* obsahuje deset pohádek pro děti v předškolním věku, ve kterém jsou obsaženy pohádky jako je *Hrnečku, vař*, *O veliké řepě* či *O dvanácti měsíčkách*. Mezi nejpovedenější dílo Milady Motlové můžeme zařadit *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. V pohádce *O Smolíčkovi* dle předlohy Boženy Němcové Motlová udělala úpravy zejména v dialogičnosti textu. Dále se Motlová vyznačuje odchylkami od Erbenových textů ve stylizaci, kdy se snaží texty poupravit k současnému jazyku. Také se snaží v pohádce *Dlouhý, Široký a Bystrozraký* navrátit předpokládaný mytologický základ či pozměňuje několik motivů.

3.3 Poselství českých lidových pohádek

Horák vyzdvihuje poslání lidové pohádky, která má především lid pobavit. Mluví o pohádce jako o slovesném druhu, který v dřívějších dobách lidem nahrazoval knižní povídky a romány. Sloužila zejména pro ty lidi, kteří byli neznalí v oblasti čtení (Horák in Červenka, 1960).

Později Erben a Hanuš ve své sběratelské činnosti poukázali na další poselství lidových pohádek. Nejen že se jedná o to lid pobavit, ale dle slov Horáka se jedná o takový důležitý druh lidové slovesnosti: „*ve kterém se zachovaly stopy pradávných období duchovního vývoje lidstva*“ (Horák in Červenka, 1960, s. 49).

Černoušek (1990) vidí smysl v pohádkách, že dokážou dítěti vnést smysl a řád do světa, kterému děti v předškolním věku jen málo rozumí. Svět pro ně je chaotický a nesrozumitelný. Právě pohádka má být pro děti zdrojem, který jim ukáží smysl toho

všeho pro ně nesrozumitelného, co se kolem nich děje. Také poselství pohádek chápe jako most, který je spojením mezi dospělým a dětským světem a jejich způsobem přemýšlení. Dle něho také pohádka slouží k smysluplné interpretaci světa, který je jednoznačný. Ale jako nejdůležitější funkci pohádky zmiňuje její schopnost strukturovat skutečnost.

Nejenže pohádka dokáže dítěti poskytnout napětí a zábavu, ale dokáže v dítěti probudit zvědavost a posléze ji stimulovat. Zároveň dokáže působit na dětskou představivost a imaginaci. Pohádka tudíž rozvíjí dítě po mnoha stránkách, a to i po stránce inteligence, spolu s citovým prožíváním, kdy její příběh působí na dětskou mysl. Dítěti dále poskytuje různé možnosti a řešení při různých problémech, které pohádka poskytuje v podobě přesných obrazů a tyto obrazy mohou být nápomocné zejména proto, že se mohou dít i v životě dítěte (Černoušek, 1990).

Za velmi přínosné poselství pohádek považuji následující definici, kterou popsal Černoušek (1990, s. 15-16): *„...pohádky sdělují „informace“ jiného druhu – informace o mravních dimenzích etického charakteru, informace o mravních dimenzích lidského života. Pohádky tím představují specifický druh vzdělávání, který je zaměřen k tomu, aby děti pozvolna vstupovaly do horizontu vnitřních problémů lidského bytí, aby se v metaforických obrazech dovídaly, jak takové životní problémy řešit.“*

Pohádky také nesou poselství v podobě mravních hodnot, které dětem ukazují etické hodnoty zla a dobra (Černoušek, 1990).

Pohádka oslovuje u dětí úzkostná traumata, která mohou být pro děti nesrozumitelná a nabízí řešení těchto situací. To vše může dosáhnout právě takovou cestou, kdy pohádka dětem předkládá optimistické vidění světa a tento pohádkový optimismus je pro děti velmi důležitý. Mravní tendence pohádky lze zahlédnout v ději pohádky a v jejím ideovém zaměření, ale také v úvodních a závěrečných formulích (Lužík, 1944).

Pohádky díky své dramatičnosti dávají dítěti morální podnět. Dítě se později setkává s realitou, která pro něj může být tvrdá a těžká. Pohádka mu dává ještě před tímto setkáním možnost prožít si situace s pohádkovými postavami. Dítě se s těmito postavami dokonale ztotožňuje a dokáže s nimi prožívat radost, smutek i další pocity. Pomáhá tak v dítěti rozvíjet smysl pro spravedlnost a dítě si tvoří vnitřní řád (Streit, 2003).

Bettelheim (2017) porovnal pohádku s jinými druhy literatury a došel výsledku, že pohádky dítěti pomáhají objevovat vlastní identitu a poskytují mu poznatky, které by mohlo využít při dalším rozvoji vlastní osobnosti. Pohádky dle jeho názoru ukazují dítěti, že hledání vlastní identity je velmi přínosné, i když je zapotřebí trpělivost a odvaha. Na druhé straně mu ale také ukazují, že dítě čeká nudný život, pokud bude bojácné a nepustí se do hledání sebe samého.

Černoušek (1990) dodává, že pohádky rozvíjí posluchače čili dítě po mnoha stránkách. Dítě se učí prostřednictvím pohádek chápat symbolická zašifrování. Některé pohádky také dávají velkou váhu rozvíjení a dostatečné osvojování paměťových funkcí. Pohádky dávají dítěti najevo, že některé věci si musíme bez podmínek zapamatovat, jinak následuje nějaký trest. K tomu nás vede například pohádka Hrnečku, vař! Také dítě rozvíjí po emociální rovině, kdy si přejímá protiúzkostné postoje. Pohádky dětem poukazují, že pokud bude v kritické situaci vystresované, tak mu tato úzkost brání ke kreativnímu řešení problémů a může selhat.

4 Původní pohádkové zdroje

Tato kapitola pojednává o prvních zmínkách českých lidových pohádek. Jsou zde shrnuta významná jména autorů, kteří se podíleli na shromažďování a zapisování českých lidových pohádek.

4.1 Sběratelé a zapisovatelé českých lidových pohádek

Sběratelé a zapisovatelé českých lidových pohádek mají velký podíl na dochování českých klenotů, tj. lidových pohádek do současné doby, proto považují za důležité jich několik v dalších řádcích shrnout.

V ústním podání se tradují pohádky již od pradávna, avšak v literárních památkách je nalezneme teprve kolem 14. století, kdy profesor theologie na Karlově universitě zachoval osnovu pohádky O dvanácti měsíčkách. Tato osnova se u nás tradovala do 19. století, na jejímž základě vytvořila Božena Němcová klenot naší stylizované pohádkové prózy.

Sborník povídek *Gesta Romanorum* byl přeložen na počátku 15. století do češtiny a chvíli poté byly některé povídky přejaty i do lidového povídání, například Erbenovy *Vybrané báje a pověsti*. Ve 30. letech 19. století se Tyl, Lhota a další snažili o českou stylizovanou pohádku. Teprve v roce 1838 se Jakobovi Malému tato snaha stala skutečností a vydal první českou sbírku, která zahrnovala sedm textů, které nebyly příliš kvalitním lidovým vyprávěním. Tato kniha pod názvem *Národní české pohádky a pověsti*, dle slov Horáka, nebyla ani při druhém vydání knihy o nic lepší než první.

Revoluční hnutí ve čtyřicátých letech 19. století s sebou neslo také vyšší zájem o lidový život, a to i o lidovou pohádku. Začaly se tisknout pohádky nejen překládané z jiných zemí, ale také se objevovaly ukázky českých pohádek. Jedním z pokusů byl autorem Franta Šumavský (Horák in Červenka, 1960).

Za zakladatele vědeckého bádání o našich lidových pohádkách považujeme Karla Jaromíra Erbena. Mezi jeho první dílo týkající se obsahem lidových pohádek se skládá z parafrazí cizích děl. Mezi lety 1855–1860 však vzniká čtvero pohádek, které již zahrnují stylizaci tohoto významného básníka. Patří sem pohádka Dlouhý, Široký

a Bystrozraký, Zlatovláska, Pták Ohnivák a liška Ryška a Tři zlaté vlasy Děda Vševěda. Následoval vznik dalších jeho děl a zpracování několika lidových pohádek, ke kterým patřilo také zpracování pohádky O Jezinkách od Šumavského. Avšak čtvero pohádek se považuje za klenot mezi jeho díly. Dále vznikl pod jeho jménem roku 1864 sborník *Sto prstonárodních pohádek a pověstí slovanských v náručí původních. Čítanka slovanská s vysvětlením slov* a o dva roky později vydal *Vybrané báje a pověsti národní jiných větví slovanských* (Horák in Červenka, 1960).

Působením Erbena začalo sborníků lidových pohádek přibývat. Mezi další významné sběratelé a zapisovatele řadíme dodnes velmi uznávanou Boženu Němcovou. Její díla jsou ovlivněna knižní předlohou, ale také zde najdeme lidové vyprávění čerpané z Domažlicka. V časopise *Štěpnice* vydala několik dětských pohádek. Horák zmiňuje také význam pohádek Němcové z folkloristického hlediska takový, že nám podávají informace o osnovách lidového vyprávění, které vznikalo ve čtyřicátých letech, a jinde o osnovách v této době nejsou zmínky. Mezi další osobnosti na našem území, které se proslavily v oblasti sběratelské činnosti, patří Matěj Mikšíček, který byl nejen žurnalista, ale také vydal dílo pod názvem *Pohádky a pověsti lidu moravského*. Dále Beneš Method Kulda, který vydal roku 1854 dílo *Pohádky a pověsti národa Moravského*. Sbírký tohoto autora řadíme v Erbenově období (od čtyřicátých let do počátku sedmdesátých let 19. století) ještě spolu se sbírkami od Němcové k nejrozsáhlejším sbírkám.

Sedláček, Hraše, Bayer, Pokorný aj. byli další sběratelé, kteří následovali po Němcové a Erbenovi, ale vydávaly se již menší sbírky a bylo malé množství těch, které byly do té doby neznámé. Koncem roku 1959 vyšly *Pohádky z Moravy*, jejímž autorem byl O. Sirovátka (Horák in Červenka, 1960).

Za druhé světové války také vznikla pod jménem Jiřím Horákem dvě díla, a to *Český Honza* a *České pohádky*. Tyto díla obsahují nejen prvky a pohádky od Boženy Němcové, ale také čerpal z moravských pohádek, od již zmíněného Beneše Methoda Kuldy. Skrze tyto pohádky se snažil poukázat na důležitost lidových pohádek a vnímal je jako velké bohatství (Nováková, 2009).

Za důležitého sběratele pohádek považuje Nováková (2009) také Karla Dvořáčka, který vydal své jediné dílo *Boží zemi*, kde je sesbíráno 18 pohádek a podtitulek této knihy

nazval jako Pohádky lašského lidu. Dvořáček nejen sbíral pohádky, ale také se zabýval po odborné stránce lidovou slovesností.

Vyhlídal (2004) zdůrazňuje, že je třeba mít na vědomí sílu vypravěčského talentu, který měl právě konečný vliv na výsledek díla.

Mezi další výrazné osobnosti, které sbíraly a sepisovaly lidové pohádky, řadí Chaloupka (1984) V. Říhu a J. Š. Kubína. Oba tito autoři se snažili lidové látky zapisovat bez příměsků. Snažili se literární text vrátit do původní verze bez přidaných prvků od ostatních autorů.

V. Till vytvořil hlavní příručku českých lidových pohádek pod názvem *Soupis českých pohádek*. Z tohoto díla vycházel při tvorbě knihy *Fimfárum* J. Werich (Sirovátka, 1998).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Projekt: „Když zazvoní zvoneček“

V této části bakalářské práce bych ráda čtenáře seznámila s projektem pod názvem „Když zazvoní zvoneček“, který jsem realizovala téměř každé úterý během mé průběžné pedagogické praxe. Ve třídě čtyřletých dětí jsem využila tradiční české pohádky, které nesou aktuální hodnoty a mají význam pro současné děti.

Pohádky jsem vybírala dle aktuálních potřeb pro konkrétní skupinu dětí a s ohledem k třídnímu vzdělávacímu programu mateřské školy.

Společným cílem bylo seznámení současných dětí s českými lidovými pohádkami a jejich hodnotami, které jsou pro dnešní děti aktuální a významné. Na motivy českých lidových pohádek jsem dětem nabízela aktivity, které jim pomohly porozumět tématu pohádky a jejímu poselství.

Název projektu: „Když zazvoní zvoneček“

Struktura třídy: **homogenní**

Počet dětí: **28**

Věk: **4leté děti**

Realizace: **každé úterý**

5.1 Smolíček Pachelíček

Téma:

- Nevěřit cizím lidem
- Ctít vymezená pravidla
- Uvědomovat si jistotu a bezpečí domova
- Poslouchat dospělé

Dílčí vzdělávací cíle: (RVP PV, 2018)

- Rozvoj a užívání smyslů
- Rozvoj komunikativních dovedností (verbálních i neverbálních) a kultivovaného projevu
- Ochrana osobního soukromí a bezpečí ve vztazích s druhými dětmi i dospělými

Výstupy:

- Dítě dokáže prostřednictvím zvuků najít hledaný cíl
- Dítě dokáže vyjádřit svoji myšlenku a následně ji verbálně předvést
- Dítě má povědomí o situaci, kdy je pro něj komunikace s cizím člověkem bezpečná a kdy není

Předloha: SMOLÍČEK PACHOLÍČEK (Velká kniha českých pohádek, Pavel Šrut, 2003, str.20)

Seznámení se s pohádkou (cca 10 minut)

Organizace: V kruhu na koberci

Pomůcky: Jelení paroh, domeček na obrázku, jezinky na obrázku, dveře na obrázku, truhla

Úvod k pohádce:

BUM BUM NA VRÁTKA, ZAČÍNÁ NÁM POHÁDKA (se zvonečkem)

- *„Dobrý den, dobrý den, pohádkový bude den, (v kruhu na sebe zamáváme)
dobrý den, dobrý den, spolu si to užijem...“ (na slovo „užijem“ vyskočíme do výšky)*

Motivace písničkou a zvonečkem spojená s hrou dlaněmi

Pomůcky: Zvoneček, šátek

- *„Každá ručka má prstíčky, zavřeme je do pěstičky,
bum bum na vrátka, začíná nám pohádka.“ (2x)*

Zvoneček: učitelka přinese zabalený zvoneček v šátku. Pomalu ho rozbalí a pošle po kruhu a každé dítě si na zvoneček zazvoní.

Otevření kouzelné truhly

Učitelka tajemně otevře truhlu, společně s dětmi vyndají z truhly pohádkové indicie. Učitelka následně podá otázky k indiciím: *„co to je, proč to tam je, co o tom víme, v jaké pohádce se jelen staral o malého chlapečka a říkalo se tam“:*

„Za hory, za doly,

mé zlaté parohy,

kde se pasou?“

Vyhodnocení

Úvod pohádky byl pro děti velmi působivý. Nejprve jsem dětem ukázala truhlu a zeptala se jich, co si myslí, že v ní je schovaného. Děti měly zajímavé odpovědi, například kapradí, proutky, ale také hodně dětí napadlo, že je tam schovaná pohádka. Pomalu a tajemně jsem truhlu otevírala, a to bylo znát i na napínavé atmosféře, která ve třídě panovala. Když jsem dětem ukázala indicie k pohádce, tak je zpočátku pohádka O Smolíčkovi nenapadla. S dětmi jsme si společně obrázky pojmenovali, u obrázku s Jezinkami jsme se pozastavili, protože děti spíše typovaly, že jsou to skřítki. Nakonec jsem jim Jezinky přiblížila prostřednictvím nápovědy, v které z pohádek se objevuje říkadlo: „*Za hory, za doly, ...*“ a po této nápovědě již uhodly, o jakých postavách si povídáme a bylo dětem jasné, že si dnes budeme číst pohádku O Smolíčkovi. Velkým zážitkem pro děti bylo posílání zvonečku po kruhu a zazvonění. Mile mne překvapilo, že i když nás byl plný počet o 28 dětech, tak děti byly ohleduplné a tiše vyčkaly, až opravdu na všechny vyjde řada. Děti báseň „*Každá ručka má prstíčky, ...*“ již znaly, o to více se zapojovaly. Z časového hlediska nám úvod k pohádce vyšel dle plánů a vzhledem k pozornosti a věku dětí si myslím, že byl úvod k pohádce adekvátní.

Četba pohádky z knížky + reflexe pohádky pomocí obrázků (cca 10 minut)

Organizace: V kruhu na koberci

- Učitelka zazvoní na zvoneček a začne číst pohádku.

Otázky k pohádce s využitím obrázků aneb, co jsme se dozvěděli:

(Učitelka z truhly vyndá několik obrázků, aby dětem připomněla děj pohádky)

- „*Jak se jmenoval chlapeček, který žil u Jelena?*“
- „*Co udělal Smolíček, když Jezinky ťukaly na dveře?*“
- „*Co si o tom myslíš, že Smolíček Jezinkám otevřel?*“
- „*Co se stalo potom?*“
- „*Už ses taky někdy bál?*“

- „Co udělal Jelen?“
- „Zlobil se Jelen na Smolíčka?“
- „Co bys pro příště Smolíčkovi poradil?“

Vyhodnocení

Četbu pohádky jsem v polovině příběhu zkrátila a dovyprávěla jsem jej sama, protože jsem začala cítit, že koncentrace pozornosti dětí klesá. Snažila jsem se děti více zapojovat do pohádky, a tak jsme zkoušely ťukat jako Jezinky či škrábat o různé materiály, které byly poblíž. Na otázky výše uvedené děti odpovídaly správně. Na otázku, zda se někdy také bály, většina odpověděla, že ano. Časté odpovědi byly, že se bojí v noci, a když je velká tma. Děti Smolíčkovi radily, aby už neotevíral cizím lidem a poslechl jelena. Zpětná vazba od dětí mne potěšila, protože měly velký zájem o pohádku a chtěly si o ní povídat.

Obrázek „Smolíček se loučí s Jelenem“

- Hra „Na pozdravy“ – děti se mezi sebou pozdraví podáním ruky, plácnutím, očním kontaktem, oslovením či jiným pozdravením, který znají.

Vyhodnocení

Tato činnost byla pro děti zpestřením po četbě. Pohyb pro děti byl prospěšný a potřebný. Při pozorování průběhu této aktivity jsem si všimla, že se hodně dětí zdravilo prostřednictvím objetí nebo plácnutí. Při sledování jsem dostala chuť se s dětmi také pozdravit, a tak jsem se zapojila do hry.

Obrázek „Smolíček je sám ve světnici“

- „Co by všechno mohl Smolíček dělat ve světnici sám?“ – děti mohou nám mohou sdělit své nápady pantomimou či verbálně.

Vyhodnocení

Tuto aktivitu jsem s dětmi začala, ale po chvíli jsem ji pozastavila, protože nám již nezbývalo mnoho času a nedostali bychom se k poslední aktivitě, která byla pro děti a pohádku důležitá. Myslím si, že dětem tato aktivita nechyběla a pouze jsme si popsali obrázek, co je na něm vyobrazeného za situaci a pokračovali jsme v projektu dál.

Obrázek „Jezinky se snaží dostat ke Smolíčkovi“

- „*Někdo ťuká na dveře*“ – zvuk ťukání o podlahu. „*A ťukání zesilovalo čím dál více*“ – přidají se k ťukání i děti. „*K tomu se přidalo škrábání na dveře*“ – škrabeme o kousek papíru.
- „*Kdo byl za dveřmi?*“

Vyhodnocení

Tato činnost byla pro děti zpestřením. Prvky ťukání a škrábání jsme zařadili již při četbě pohádky, aby více udržely pozornost. Bylo to zajímavé a děti byly zaujaté, že mohou také ťukat jako jezinky a škrábat na kousek papíru. Tuto aktivitu jsem zkrátila, nejen z toho důvodu, že jsme tuto činnost zkoušely během četby pohádky, ale také abychom získaly více času na poslední činnost v přípravě, která nejvíce nesla téma pohádky.

Hra na jelena (5–10 minut)

Organizace: V herně

Pomůcky: Papírové parohy jelena pro děti na gumičce, rytmická hudba k průpravné části

Metodický postup činnosti:

Učitelka dětem rozdá parohy jelena, které si nasadí na hlavu. Předvádí pohyby a děti je opakují. Snaží se děti motivovat prostřednictvím vcítění se do role jelena, který se pase na louce.

- Chůze po prostoru - „*Jdeme na pastvu k lesu*“
- Běh po herně - „*Běžíme Smolíčkovi na pomoc*“

- Poskoky - „*Snažíme se vyhýbat vysoké trávě*“
- Chůze - „*Paseme se a jíme trávu*“
- Zakopávání - „*Zvedáme, co nejvýše kopýtka*“
- Chůze na špičkách, otáčení hlavou vpravo a vlevo - „*Rozhlížíme se, zda někde nejsou Jezinky*“
- Výskoky s upažením povýš
- Vydýchání
- Relaxace - „*Ležíme na louce a odpočíváme*“

Vyhodnocení

Cvičení proběhlo dle plánů. Děti po četbě a sezení v kruhu potřebovaly pohyb a touto formou se krásně ztotožnily s postavou Jelena. Při cvičení někteří z chlapců začali dokonce vydávat zvuky jelena a ostatní děti se k nim přidávaly.

Hra Jelen hledá Smolíčka

Pomůcky: hadrový panák představující Smolíčka

Děti si zpočátku aktivitu prohlédnou hadrového panáka představující Smolíčka. Učitelka následně dětem řekne větu: „*Smolíčka odnesly Jezinky, když Jelen nebyl doma.*“ Děti představují Jelena a schovají se do umývárny.

Učitelka schová hadrového panáka (Smolíčka) někde v prostoru třídy, kde nebude vidět, ale nebude pro děti příliš obtížné ho najít. Určíme místo, kde to bude pro děti nepředvídatelné, aby z hledání měly zážitek.

Když bude mít učitelka Smolíčka schovaného volá děti zpět do třídy: „*Za hory za doly, mé zlaté parohy, kde se pasou?*“ Úkolem dětí (Jelena) je najít Smolíčka. Učitelka komentuje hledání Jelena, například: „*Není lehké najít někoho, když nevíme, kde je. Jelen měl velkou starost a všude hledal...*“ atd.

Vyhodnocení

Tato aktivita byla důležitým momentem. Smolíčka nebylo snadné najít a děti si odnesly vlastní prožitek, že není snadné hledat někoho, když nevíme, kde je. V reflexi jsme propojili bezprostřední zážitek dětí s reálnou situací: Smím někomu otevírat dveře?

Smím jít někam, aniž bych to někomu řekl? Co je důležité vědět, aby se mi nestalo to, co Smolíčkovi, že se ztratím, že mě někdo někam odveze a rodiče mě budou hledat? Atd. Hru jsme ještě před odchodem ven zopakovali třikrát.

Reflexe a závěr hry

Organizace: v kruhu

Hadrového panáka pošleme z ruky do ruky po kruhu. Dítě (představující Jelena) může hadrového panáka (Smolíčka) pohladit, dát mu pusku, vyhubovat mu. Učitelka jde příkladem.

Závěrečné otázky:

- „Je lehké najít někoho, kdo se ztratil?“
- „Jakou udělal Smolíček chybu?“
- „Poslouchám maminku a tatínka já?“
- „Ztratil jsem se někdy?“

Závěr

- Zazvoníme na zvoneček, sbalíme truhlu a s dětmi a pohádkou se rozloučíme.

5.2 O kohoutkovi a slepičce

Téma:

- Pomoc kamarádovi
- Rozdělit se s druhým
- Poděkovat za pomoc

Dílčí vzdělávací cíl: (RVP PV, 2018)

- Rozvoj fyzické zdatnosti
- Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)
- Posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, v mateřské škole, v dětské herní skupině apod.)
- Vytvoření povědomí o mezilidských morálních hodnotách

Výstupy:

- Dítě se orientuje v prostoru překážkové dráhy
- Dítě reaguje na domluvené signály
- Dítě vyjadřuje vztah k druhému dítěti
- Dítě se rozdělí s druhým dítětem

Předloha: O KOHOUTKOVI A SLEPIČCE (Český špalíček, Milada Motlová a Vlasta Baránková, 2006, str. 15)

Seznámení se s pohádkou (cca 10 minut)

Organizace: V kruhu na koberci

Pomůcky: Slepíčí peří, zrní, šátek, oříšky, džbán s vodou, střevíce, tráva, smetana, hrách, truhla

Úvod k pohádce:

BUM BUM NA VRÁTKA, ZAČÍNÁ NÁM POHÁDKA (se zvonečkem)

- „*Dobrý den, dobrý den, pohádkový bude den,* (v kruhu na sebe zamáváme)
dobrý den, dobrý den, spolu si to užijem...“ (na slovo „užijem“ vyskočíme do výšky)

Motivace písničkou a zvonečkem spojená s hrou dlaněmi

Pomůcky: zvoneček, šátek

- „*Každá ručka má prstíčky, zavřeme je do pěstičky,*
bum bum na vrátka, začíná nám pohádka.“ (2x)

Zvoneček: učitelka přinese zabalený zvoneček v šátku. Pomalu ho rozbalí a pošle po kruhu a každé dítě si na zvoneček zazvoní.

Otevření kouzelné truhly

Učitelka tajemně otevírá truhlu, společně s dětmi vyndávají z truhly pohádkové indicie.

Učitelka následně podává otázky k indiciím:

- „*Co to je?*“ – *pojmenujeme si společně indicie*
- „*O čem by mohla být dneska pohádka?*“ – děti odpovídají (např. o slepičce, o oříšku a Popelce atd.)

Reflexe: „*bude to pohádka o slepičce, která všechno to, co vidíme, potřebovala, aby zachránila svého kamaráda kohoutka. Co se přihodilo kohoutkovi a kdo to zavinil, to se společně dneska dozvíme.*“

Vyhodnocení

Úvod k pohádce byl pro děti známý z minulého úterý, a tak se děti více přidávaly k přivítání pohádky a slova i pohyby lépe znaly. Následně jsme si společně pojmenovali indicie k pohádce a při ukázání slepičího pera děti uhádly, že pohádka bude O kohoutkovi a slepičce. Namasírovali jsme si uši, aby dobře slyšely. Tento prvek vyplynul ze situace, kdy děti už byly nepozorné a potřebovala jsem převést pozornost na četbu pohádky.

Zkrácené vyprávění pohádky z knihy (cca 5-10 minut)

Organizace: V kruhu

Pomůcky: Skořápky ořechů

Posadíme se do kruhu a učitelka z truhly tajemně vytáhne knihu českých lidových pohádek, kterou dětem představí. Dětem převede zkrácenou verzi pohádky O kohoutkovi a slepičce. Dětem začne vyprávět příběh, kdy jim při začátku pohádky rozdá skořápky ořechů. Při vyprávění bude úkolem dětí se soustředit na příběh a když zazní slovo KOHOUTEK či SLEPIČKA ťuknou o sebe skořápkami.

Otázky k pohádce:

- „Co se stalo kohoutkovi?“
- „Proč se mu to stalo?“
- „Kdo kohoutka zachránil?“
- „Jak ho slepička zachránila?“
- „Co udělal kohoutek špatně?“

Vyhodnocení

Zpočátku jsem byla překvapená, jak děti reagují na skořápky od ořechů. Opravdu vyčkávaly na slovo „KOHOUTEK“ a „SLEPIČKA“, ale po prvních minutách se začaly soustředit na děj pohádky a zapoměly na tuto činnost. Uvědomila jsem si, že tato zdvojená aktivita není úměrná věku dětí. Děti se nedokázaly soustředit, jak na nazvučení slova skořápkou, tak na text příběhu. Řešení si zvolily samy, poslouchaly příběh a přestaly reagovat ťukáním skořápek. Na otázky děti z příběhu odpovídaly

správně, tak jsem si ověřila, že pohádce rozumí. Děti věděly, že kohoutek spolkl příliš velké zrníčko a že ho zachránila slepička. Na otázku, z jakého důvodu se to kohoutkovi stalo, odpovídaly děti, že bylo zrníčko moc velké. Na to jsem navázala otázkou, co udělal kohoutek špatně. Děti odpovídaly, že nedal zrníčko slepičce, nechtěl jí to říct, nerozdělil se. Posléze jsem se děti zeptala, zda ví, co znamená, když je člověk lakomý. Jeden chlapec na tuto otázku reagoval slovy, když mu sestra nechce dát bonbónky. Děti byly aktivní a uplatňovaly svoje zkušenosti.

Pohybová improvizace: Hrajeme si na kohoutka

Děti se stanou kohoutkem a napodobí pohyby kohoutka z pohádky.

Jak to bylo na začátku?

- „*Kohoutek si pyšně vykračuje, mává křídly, kokrhá a rozhlíží se do všech stran*“: vzpřímená chůze dětí v prostoru s rukama na ramenou, doplněná zvukově „*Kykyří, kykyří, zakokrhám za chvíli...*“

Co se stalo potom?

- „*Leží tam v oboře, nožky má nahoře*“: Leh na záda, nohy vzhůru do pravého úhlu, vydržet bez hnutí i kokrhání (cvik několikrát zopakujeme).

Vyhodnocení

Myslím si, že tato pohybová improvizace byla vhodně zvolená vzhledem k časové posloupnosti aktivit, kdy děti po sezení potřebovaly pohyb. Děti napodobovaly cviky, které jsem jim názorně předvedla, poté jsem chodila mezi dětmi, popřípadě špatně prováděný cvik opravila a zkusili jsme to společně s dítětem ještě jinak.

Pohybová improvizace

„*Jak slepička zachránila kohoutka, aneb Kudy běžela slepička?*“

Pomůcky: šátek, papírová kráva na kartonu, kuličky hrachu, košík

Motivace: „Zahrajeme si na slepičku záchránkyni. Slepička si načechrala křídla „Kokodák kokodák, kohoutek leží v oboře, nožky má až nahoře, musím něco udělaaat“ „Zkusíme si, kudy všude musela slepička běžet?“

- Děti – jedno za druhým – v roli slepičky se vydají na cestu k záchraně kohoutka.

Metodický postup činnosti:

- „Běh po louce“
- „Stanoviště ke kravičce“ – zde děti budou sbírat kuličky hrachu a poběží s kuličkou k dalšímu stanovišti, kde je dají do košíku
- „Lezení pod překážkou“ – představující prasečí chlív
- „Chůze po špičkách po vymezeném prostoru“ – děti si představí, že mají střevíce
- „Běh kolem šátečku“
- „Chůze po laně ke studánce“

Vyhodnocení

Pohybová improvizace byla pro děti zábavná a krásně využily energii, kterou v sobě měly. Vžily se spontánně do role slepičky a vydávaly zvuky. Chůze po laně pro děti byla náročná, ale i tak to nevzdávaly. Většina dětí se bezpečně orientovala v prostoru, činnosti se aktivně zúčastnily.

Jak slepička prosila studánku a zachránila kohoutka?

Děti – slepičky s hrnečky budou stát kolem „studánky“ (paní učitelky se džbánem vody) a poprosí o trošku vody pro kohoutka. Vyzkouší si poprosit jednotlivě.

Studánka – paní učitelka se džbánem-nalije každému dítěti trošku vody do hrnečku. Úkolem dětí (slepičky) bude obejít s hrnečkem stolečky a opatrně donést vodu až na místo, kde bude kohoutek – jiný, třeba barevný džbán nebo konvička s nalepených zobákem a očima. Slepička – děti nalijí vodu z hrnečku do „kohoutka“ (džbánu představujícího kohoutka). Dokážou kohoutka zachránit?

Vyhodnocení

Tato činnost nesla téma pomoci druhému a myslím si, že téma bylo naplněno nad očekávání. Děti tato aktivita dle zpětné vazby a atmosféry bavila nejvíce. Krásně prosily studánku o vodu, opatrně a zodpovědně zachraňovaly „kohoutka“. Jeden z chlapců svolával ostatní, kteří už vodu kohoutkovi donesli, aby ho hlídali, aby to zvládl. Děti čekaly, co se stane, až do kohoutka nalijí všichni vodu. Džbán jsem zvedla do výšky a jako kohoutek zakašlala a zakokrhala. V roli kohoutka jsem každé slepičce – dítěti poděkovala za její záchranu, děti měly blažený úsměv ve tváři a byly spokojené, že kohoutkovi pomohly.

Hra: Jak kohoutek poděkoval slepičce

Organizace: V kruhu

Motivace: *„Jak víte děti, v našem příběhu je psáno o tom, že slepička měla kohoutka moc ráda a pomohla mu v tísni jako to přátelé dělají, i když byl kohoutek lakomý. Zkusíme teď slepičku pochválit?“*

Metodický postup činnosti:

Děti se v kruhu stanou slepičkami. Jedno z dětí bude kohoutek (označíme ho buď čepičkou na hlavě, nebo šátkem na krku) a bude chodit uvnitř kruhu a říkat:

„Jsem kohoutek kykyří, poděkuji za chvíli...“

Kohoutek se zastaví u nějaké slepičky (u některého dítěte), pohladí ho a poděkuje jí za to, že ho zachránila. Děti se v rolích prostřídají: pohlazená slepička se stává dalším kohoutkem a pokračuje hra ve stejném duchu.

Vyhodnocení

Tato aktivita nakonec byla kratší, než jsem měla v plánu. Děti chtěly být kohoutkem, ale když jsem je označila za kohoutka a došly ke slepičce, měly problém ji pochválit, dětem dělalo problém pochvalu zformulovat samostatně.

Hra: Od té doby sbírali slepička a kohoutek jádérka i oříšky spolu a o všechno se rozdělili

Pomůcky: Kolíčky, papírové kuličky, miska

Děti v roli Kohoutků (kluci) a slepiček (holčičky) budou, prostřednictvím kolíčků představujících zobáky, sbírat papírové kuličky a nosit je do společné misky.

Vyhodnocení

Tato aktivita byla velmi hezká a k mému překvapení klidná. Děti potichu sbíraly kuličky kolíčky a snažily se, aby všechna zrníčka opravdu posbíraly. Pro některé děti bylo velmi těžké s kolíčkem pracovat, ale nenechaly se odradit. Pak jsme se společně podívali kolik toho slepičky a kohoutci nasbírali a děti jsem pochválila, jak si krásně navzájem pomáhaly.

Závěr: Umíme se rozdělit my nebo v sobě máme kus lakomého kohoutka

Společně si rozbalíme šátek, v němž se ukrývají 3 mandarinky (nebo krabička lentilek či pytlík oříšků) a společně se rozdělíme a společně komentujeme:

„Kousek sobě, kousek tobě, pak budou mít všichni dost a radost!!!“

5.3 Čert a Káča

Téma:

- Porozumět pohádce
- Rozeznat dobro a zlo
- Porozumět českému rčení „S čerty nejsou žerty“

Dílčí vzdělávací cíl: (RVP PV, 2018)

- Porozumění ději pohádky
- Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování)
- Posilování přirozených poznávacích citů (zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.)
- Rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit
- Rozvoj kooperativních dovedností

Výstupy:

- Dítě poslouchá zvuky a rozlišuje, o jaké zvuky se jedná
- Dítě smysluplně vyjadřuje svou myšlenku
- Dítě se aktivně zapojuje do všech her a činností
- Dítě vyjadřuje své pocity a strach
- Dítě aktivně naslouchá myšlenkám ostatní dětí

Předloha: písnička BYLA JEDNA KÁČA (Pavla Jurkoviče s textem Věry Provazníkové, který je upravená pro příběh Hankou Švejdovou)

Velkou inspirací byl pro mě seminář Mgr. Hany Švejdové, kde jsme pracovali s pohádkami, vstupy do pohádek i s rozehráváním pohádek prostřednictvím různých činností.

Seznámení se s pohádkou (cca 5 minut)

Organizace: V kruhu na koberci

Pomůcky: Rohy, šátek, taneční střevíce, uhlí, postava čert a Káča

Úvod k pohádce:

BUM BUM NA VRÁTKA, ZAČÍNÁ NÁM POHÁDKA (se zvonečkem)

- „*Dobrý den, dobrý den, pohádkový bude den,* (v kruhu na sebe zamáváme)
dobrý den, dobrý den, spolu si to užijem...“ (na slovo „užijem“ vyskočíme do výšky)

Motivace písničkou a zvonečkem spojená s hrou dlaněmi

Pomůcky: zvoneček, šátek

- „*Každá ručka má prstíčky, zavřeme je do pěstičky,*
bum bum na vrátka, začíná nám pohádka.“ (2x)

Zvoneček: učitelka přinese zabalený zvoneček v šátku. Pomalu ho rozbalí a pošle po kruhu a každé dítě si na zvoneček zazvoní

Otevření kouzelné truhly:

Učitelka tajemně otvírá truhlu, společně s dětmi vyndávají z truhly pohádkové indicie.

Učitelka následně podává otázky k indicím:

- „*Co to je?*“ – pojmenujeme si indicie
- „*V jaké pohádce se objevují?*“

Nápověda: Učitel si v roli obleče šátek na hlavu a jako Káča řekne: „*Věřu dnes bych si zatancovala i s čertem!*“

Vyhodnocení

Pro děti je přivítání pohádky známé a čím dál více se připojují k říkadlům a pohybům. Děti přišly na to, o jakou pohádku se dnes dle indicí bude jednat. Nejvíce jim

napověděl obrázek čerta a Káči. Velmi mne potěšilo, že tuto pohádku děti znají. Učitele v roli Káči jsem dětem pro zpestření ukázala, i když pohádku uhádly.

Úvod k pohádce – Ozvěnová hra s říkadlem

Děti si stoupnou do kruhu, společnými potlesky dlaněmi či potlesky do stehna jedné z nakročených nohou do středu kruhu, se vyladí na společný rytmus. V rytmu pleskání začne říkadlo, nejprve učitelka sólově, poté děti jako ozvěna:

„V jedné zemi, děti: v jedné zemi

v jednom kraji, děti: v jednom kraji

všichni lidé povídají, děti: všichni lidé povídají

žeeee – učitelka se slovem krok dovnitř kruhu, děti opakují totéž

taaam – učitelka se slovem krok dovnitř kruhu, děti opakují totéž

přilít – učitelka se slovem krok dovnitř kruhu, děti opakují totéž

ČERT!“

- vykřikne hlasitě učitelka, děti se s brbláním rozběhnou po prostoru herny
- úder na tamburínu zastavuje děti na místě do štronza

Dokončí sólově učitelka, již bez ozvěny dětí:

„Nevěříte? Já to vím. S vámi se tam vypravím...Chcete?“

Vyhodnocení

Tato aktivita byla pro děti velmi zábavná. Nejprve jsme si museli upřesnit, co znamená ozvěna a dětem jsem se snažila jasně a srozumitelně poskytnout pokyny k této činnosti, protože jsem zjistila, že je pro děti těžké neopakovat po mě od samého začátku a čekat, až větu dokončím. Zpočátku jsme si ozvěnu dvakrát zkusili a poté jsme se pustili do celého říkadla. Děti byly šikovné a vše po pár vyzkoušení skvěle aktivitu zvládly.

Co o čertovi víš?

Zařazujeme asociační kruh s podáváním brambory v kruhu, zmapujeme, co všechno o čertech děti ví.

Vyhodnocení

Děti byly aktivní a o čertovi toho věděly mnoho. Často se zde objevovaly odpovědi, že má rohy, ocas a bydlí v pekle. Také děti zmiňovaly, že nosí pytel a sbírá do něj zlobivé děti. Některé děti také říkaly, že chodí s Andělem. Když děti nevěděly, tak jsem je do odpovědi nenutila a poslaly bramboru dál kamarádovi. Nakonec jsem se zeptala těch, kteří ještě neodpověděli, zda si vzpomněli a chtěli by nám svůj nápad říct. Kromě jednoho chlapce, chtěli svoji zkušenost sdělit všichni.

Rozehrávání pohádky s oporou o jednoduchou písničku

Učitelka vypráví: *„To byla jednou jedna Káča a tu neměl nikdo rád. Na všechny byla protivná, nikomu nic nepůjčila, chtěla se jen parádít a najít si ženicha. Jenže žádnému mládenci se ta protivná a lakomá Káča nelíbila.“*

Kruhová hra s písničkou a říkadlem

Děti jsou v kruhu, chytí se za ruce a společně s učitelkou zpívají:

- *Byla jedna Káča, co se chtěla vdát, jen se parádila, chtěla tancovat.* (otáčení v kruhu)

//: Mládence neměla, vztekala se do běla...:// (dupání v kruhu v rytmu)

„Jak se Káča vztekala?“ – hra s říkadlem

- *„Řeřicha ředkev křen a tuřín, dejte mi pokoj, já fakt zuřím!“* (na závěr děti v roli dupou + křičí)

„Káča se vztekala každý den znovu a znovu, ale žádný mládenec si ji nevybral.“

Opakujeme hru s říkadlem a nakonec zakřičíme:

- „*Já bych tancovala třeba s čertem!*“

Vyhodnocení

Tato část by si zasloužila mnohem více času, než který mi byl díky praxi v mateřské škole dán. Kdyby se opakovala během celého týdne, bylo by pro děti snazší si jednotlivé písně a texty lépe zapamatovat a více si je užít. Hra s říkadlem „Jak se Káča vzteká“ byla pro děti výborným zpestřením. Děti se do role vžily a opravdu dupaly a křičely, co to jen šlo.

Pokračování pohádky – A z pekelce VEN

Učitelka vypráví: *Křičení a vztekání Káči bylo slyšet až do pekla. V pekle to zadupalo, zabrblalo a čert se vypravil pro Káču.*

Hra s říkadlem, běh v prostoru

Děti se promění v čerty, popř. si nasadí čelenku s růžky, zabrblají, nasadí rohy a společně kouzlí:

- „*Enyky beniky klinky bé, abr fábr dominé,
elce, pelce, do pekelce a z pekelce VEN!*“

Následuje volný běh v prostoru, děti si užívají roli brblajících čertů až do zastavení tamburínou.

Vyhodnocení

Zde si děti užívaly pohybu. Běhaly po třídě jako opravdoví čerti. Postavy jsme doplnily čertími rohy z papíru. Opět z časového důvodu jsme říkadlo zkusily pouze dvakrát a bylo znát, že děti říkadlo uměly pouze z části.

Závěrečná část pohádky – Jak to s Káčou dopadlo?

Hudebně pohybová hra

Děti se rozdělí na 2 skupiny – dívky a chlapci.

Děvčata s paní učitelkou zopakují první část písničky a „vztekačí“ říkadlo. Když zavolají „*Já bych tancovala třeba s čertem*“, příběhnou chlapci v roli čertů a každý si vezme do dvojice jednu holčičku.

Začíná tanec ve dvojici:

- *A tak švarná Káča, co se chtěla vdát,*

dočkala se čerta, šla s ním tancovat.

//: Za krk mu skočila, dokola s ním točila:// (Holčička se postaví klukovi za zády, chytí ho za ramena a točí s ním dokola.)

Tanec Káči s čertem se opakuje a refrén se stále zrychluje.

Vyprávění učitelky spojené s kruhovou hrou

Učitelka vypráví: „*Káča s čertem tancovala jak bláznivá, točila s ním dokola, když nechtěl, tak ho tahala za uši a za rohy a za ocas, až toho měl čert dost a zakřičel: TAK DOST! Enyky, Benyky, kliky bé, ábr, fábr, dominé. Elce pelce kotrmelce, s Káčou rovnou do pekelce!*“

Děti si zkusí zopakovat, co zakřičel čert: Tak dost! Enyky, benyky atd.

Závěr: kruhová hra

Děti se spojí za ruce v kruhu a zpívají:

- *V pekle je teď Káča, jejda jemine,*

drbe čertům záda, trest ji neminé...

//: Brbliky, brbliky, bude vařit knedlíky...://

Reflexe: V závěrečné reflexi jsme s dětmi hledaly odpověď na otázku, proč skončila Káča v pekle a jestli je dobré čerta, nebo někoho jiného, pokoušet. Nemusí se to totiž vyplatit.

Vyhodnocení

Práce s pohádkou děti velmi zaujala, užily si ji se značnou energií. Uvědomila jsem si, jaká je škoda, že nemohu být s dětmi celý týden a celý týden se věnovat jedné pohádce. Pomalejší práce s pohádkou a čas na opakování by velmi umocnilo zážitky dětí a posílilo zkušenost, kterou poselství pohádky nabízí.

Není divu, že v závěru už děti ztrácely pozornost, tak jsme se společně rozloučili zvonečkem.

5.4 O dvanácti měsíčkách

Téma:

- Rozlišovat dobro a zlo
- Pomáhat druhým lidem
- Nebát se požádat o pomoc
- Společně překonávat překážky

Dílčí vzdělávací cíl: (RVP PV, 2018)

- Rozvoj řečových a produktivních schopností
- Rozvoj prosociálního chování ve vztahu k druhým lidem
- Rozvoj sluchového vnímání
- Mít povědomí o morálních hodnotách a prosociálních postojích
- Rozvoj kooperativních dovedností

Výstupy:

- Dítě reaguje slovně, smysluplně odpovídá na otázku a vyjadřuje svoji myšlenku
- Dítě rozezná, jak vypadá špatné a dobré chování k druhým lidem (pomůže ostatní, poprosí o pomoc)
- Dítě se nepovyšuje nad ostatní děti
- Dítě dokáže najít druhého dle hlasu a zvuků
- Dítě umí pomoci druhému
- Dítě spolupracuje s ostatními a zapojuje se do kolektivní hry

Předloha: O DVANÁCTI MĚSÍČKÁCH (Český špalíček, Milada Motlová a Vlasta Baránková, 2006, str. 131)

Seznámení se s pohádkou (cca 10 minut)

Organizace: V kruhu na koberci

Úvod k pohádce:

BUM BUM NA VRÁTKA, ZAČÍNÁ NÁM POHÁDKA (se zvonečkem)

- „*Dobrý den, dobrý den, pohádkový bude den,* (v kruhu na sebe zamáváme)
dobrý den, dobrý den, spolu si to užijem...“ (na slovo „užijem“ vyskočíme do výšky)

Motivace písničkou a zvonečkem spojená s hrou dlaněmi

Pomůcky: zvoneček, šátek

- „*Každá ručka má prstíčky, zavřeme je do pěstičky,*
bum bum na vrátka, začíná nám pohádka.“ (2x)

Zvoneček: učitelka přinese zabalený zvoneček v šátku. Pomalu ho rozbalí a pošle po kruhu a každé dítě si na zvoneček zazvoní

Otevření kouzelné truhly

Pomůcky: INDICIE – fialky, šátek, jablko, jahody, kožíšek, vyrobený oheň z kartonu, papírová vločka

Učitelka tajemně otevře truhlu, společně s dětmi vyndají z truhly pohádkové indicie.

Učitelka následně podá otázky k indiciím:

- „*Co to je?*“ – *pojmenujeme si společně indicie*
- „*O čem by mohla být dneska pohádka?*“ – děti odpovídají

Hádanka (učitel v roli)

Pomůcky: šátek, kožíšek

Motivace: „*Já se teď na chvíli v někoho proměním a možná vám to pomůže poznat jednu pohádku.*“

Učitelka vstoupí v roli Marušky do třídy a klepe se zimou a rozehraje malou etudu: „*Jmenuji se Maruška a je mi velká zima. Bloudím už dlouho v té zimě a tmě a asi jsem zabloudila. Sestřička chce, abych jí přinesla fialky a já si nevím rady, kde ty fialky mám v takové zimě najít?*“ Posadí se a pláče.

Vystoupení z role + reflexe prostřednictvím otázek:

- „*Kdo to byl?*“
- „*Jaký měl problém?*“
- „*Co hledala Maruška a proč?*“
- „*Znáte někdo takovou pohádku?*“

Děti budou reflektovat své zkušenosti.

Vyhodnocení

Indicie, které měly být dětem nápomocné při hádání pohádky, byly pro děti příliš obecné. Proto považuji za velice přínosnou následující aktivitu, kdy je učitel v roli Marušky a děti hádají dle výstupu postavy, o jakou pohádku by se mohlo jednat. Velmi mile mne překvapilo, že děti pohádku poznaly a jak krásně vnímaly celý výstup postavy Marušky a ihned na otázku, kde má najít v zimě fialky, reagovaly. Snažily se jí pomoci a vymyslet rychlý nápad.

Zkrácené vyprávění pohádky z knihy (cca 5-10 minut)

Organizace: V kruhu

Pomůcky: Kniha *Český špalíček*, Milada Motlová a Vlasta Baránková, 2006

Posadíme se do kruhu a učitelka z truhly vytáhne knihu českých lidových pohádek a přečte dětem zkrácený text.

Vyhodnocení

Zkrácené vyprávění pohádky O dvanácti měsíčkách děti oslovilo. Snažila jsem se, aby děj obsahoval všechny důležité prvky nesoucí poselství, ale zároveň aby nebylo povídání v kruhu na děti a jejich pozornost příliš dlouhé. S dětmi jsem se během četby snažila navázat na chvíli oční kontakt. Myslím si, že to napomáhalo k delší koncentraci dětí na četbu.

Charakteristika postav

„Víme, že: Žily, byly dvě sestry, Holena a Maruška. Maruška byla hezká a hodná sestřička, která celý den pracovala. Každý mládenec se za ní otočil.“

- Pantomimická hra: Ptám se, ptám se tralala, co Maruška dělala?

Děti budou vymýšlet různé práce a pantomimicky je předvedou: zametala, vařila, krmila kočičku, prala, Holeně sloužila – česala ji, drbala na zádech atd.

„Holena byla líná, protivná sestra a každý den se jen vztekala, že se všichni mládenci otáčejí jen za Maruškou a že je Maruška den ode dne krásnější.“

Vyhodnocení

Děti se do této pantomimické činnosti zapojovaly velmi aktivně. Předváděly zajímavé činnosti, které mohla Maruška dělat (mytí oken, krmení slepic). Ostatní děti byly při pantomimě trpělivé a každý výstup uhodly. Navzájem se sledovaly a jeden z chlapců vždy po předvedení ostatním zatleskal, k čemuž jsem se připojila a postupně i ostatní děti.

- Kruhová hra v roli vztekající se Holeny

Děti si stoupnou do kruhu, promění se v zamračenou a vzteklou Holenu, která zatne ruce v pěst a vzteká se. Akci doprovodí učitelka spolu s dětmi říkadlem Pavla Šruta: *„Řeřicha, ředkev, křen a tuřín, držte mě, držte, já fakt zuřím...“* na závěr Holena (děti v roli) křičí a dupe.

Reflexe: „*Co jsme se dozvěděli? Není divu, že Holena s matkou přemýšlely, jak se Marušky zbavit. Potom dostaly nápad*“ – reflexe na základě toho, co už víme z pohádky.

Vyhodnocení

Tato aktivita byla pro děti zábavná. Říkadlo se rychle naučily a vložily do pohybu emoce. Zejména, když jsme k říkadlu připojily dupot, tak se děti uvolnily a dávaly najevo emoce obsažené v říkadlu. Děti při reflexi aktivně na otázku reagovaly. Pamatovaly si příběh z četby v kruhu a odpověď ihned znaly.

Dialog Holeny a Marušky

Děti učitelka rozdělí na dvě poloviny, které se postaví naproti sobě. Jedna polovina dětí představuje Holeny a druhá polovina dětí představuje Marušky. Zhudebníme dialog od pana Svěráka a Uhlíře s pohybem.

Holeny: „*Matičce své a mě též, fialenky přineseš!*“ (děti hrozí ukazováčkem, ruce v bok)

Marušky: „*Dobíráte si mě, fialky teď v zimě?*“ (pokrčení rameny)

- Předloha: Zdeněk Svěrák, Jaroslav Uhlíř a Sedmihlásek – O dvanácti měsíčkách

Vyhodnocení

Na tuto aktivitu bychom potřebovaly více času. Melodii jsem zjednodušila, aby pro děti nebylo příliš náročné se dialog naučit. Na dialog bych si příště vymezila více času, aby si děti melodii upevnily spolu s textem a zároveň se zvládly vžít do rolí.

Pohybová improvizace

Pomůcky: hudba počasí (vánice, kroupy, vítr, mráz), tamburína, bílé látky, zvuk sovy

Děti v roli Marušky budou chodit v prostoru třídy na zvuky počasí.

- Vánice: „*Jdeme proti větru*“
- Mráz: „*Zahříváme se třením rukou o tělo*“
- Kroupy: „*Utíkáme před kroupami*“ – rytmus podpoříme tamburínou

- Plazení: „*Podlézáme pod větvemi stromů*“
- Vítr: „*Točíme se po herně*“
- Bludiště z bílých látek představující závěje: „*Maruška se však ztratila v bílých závějích*“. Děti se drží za ruce a společně budou hledat v bílých látkách východ ven. Učitelka během této cesty zatemní místnost a pustí zvuk sovy. Když se děti v roli Marušky budou blížit k východu bludiště, rozední mírně světlo.

Učitelka: „*Až přišla ke dvanácti mužům. Bylo to 12 měsíců. Seděli u ohně.*“

Vyhodnocení

Pohybová improvizace byla pro děti úžasným zpestřením při celém výstupu. Příště bych pohybovou improvizaci zařadila i dříve, pokud by to bylo potřeba, aby děti měly více pohybu po sezení v kruhu. Ve třídě byla příjemná atmosféra a děti se vžily do role na cestě Marušky. Puštěné zvuky jednotlivé cviky ještě více podporovaly. Bludiště představující závěje bylo stmelením kolektivu, kdy mezi sebou děti krásně spolupracovaly. Když jsem zatemněla při cestě mezi závějemi, tak ve třídě a mezi dětmi zavládla napínavá atmosféra. Tento prožitek byl pro mne velmi příjemný a dle reakcí si myslím, že i pro děti.

Pomůžte 12 měsíčkům Marušce?

Pomůcky: píseň 12 měsíců (Hradišťan), vyrobený oheň, podsedáky, ozdobená hůl

Chlapci budou představovat 12 měsíců a dívky Marušky. Dle počtu dětí uvedeme do role dle potřeby. Dvanáct měsíců bude sedět kolem ohně. Pustíme hudbu a Marušky přijdou ke dvanácti měsícům a klepou se zimou. Ke dvanácti chlapcům přichází s prosbou o pomoc najít fialky, pro které ji macecha a Holena poslaly.

Marušky: „*Pánové, prosím Vás o pomoc, kde najdu fialky?*“

Dvanáct měsíců: „*Děvče, v zimě fialky nerostou. Ale jsi dobrá duše, březen Ti pomůže.*“

Vyhodnocení

Tato aktivita by také vyžadovala příště více času, aby si její děti stačily prožít naplno. Děti se krásně vcítily do rolí. S textem jsem dětem pomohla. Nakonec si věty spontánně upravily na jednodušší verzi, tak jsme je tak ponechaly, aby dialog pro děti mezi sebou nebyl příliš náročný. Tato činnost mne velmi nadchla.

Sbírání fialek

Pomůcky: fialky, košík, bílá látka

Jedno z dětí – březen půjde s kouzelnou holí k bílému prostěradlu a kouzlí: „*už, aby tu jaro bylo, sluníčko nás potěšilo!*“ Učitelka pomaličku odkrývá bílou látku představující závěje sněhu. Děti se chytanou za ruce v kruhu a společně opakují kouzlo s měsícem březen.

Učitel: „*Březen pomohl Marušce najít fialky. Ale bylo jich tolik, děti, že Maruška by je nestihla všechny sama posbírat. Pomůžeme jí?*“

Děti hledají po třídě fialky a dávají je do košíku.

Reflexe: učitel v roli Marušky děkuje dětem za jejich pomoc.

Vyhodnocení

Tuto aktivitu jsem byla nucena kvůli časovým důvodům a klesající pozornosti dětí upravit. Společně jsme s dětmi čarovaly kolektivně a volaly jsme větu: „*už, aby tu jaro bylo, sluníčko nás potěšilo!*“ Myslím si, že bylo mnohem zábavnější, když se zapojily do čarování od začátku všechny děti a větu si více zapamatovaly. Sbírání dětí velmi bavilo. Snažily se, co nejrychleji Marušce pomoci. Když jsem v roli Marušky dětem za jejich pomoc poděkovala, tak jedno z děvčat za mnou běželo a obejmulo mne. Tento moment byl pro mne velmi krásný a potěšující.

Vyprávění učitelky – posun v ději:

„Maruška přinesla sestřičce fialky, ale to Holeně nestačilo. Poslala Marušku do lesa znova a znova.“ – děti společně s učitelkou budou reflektovat pohádku.

A co se stalo s macechou a Holenou?

„Víme, že se samy vypravily do lesa a říká se, že už se domů nikdy nevrátily.“

Pomůcky: zvuky větru, dva šátky

Jedno z dětí bude Holena a druhé macecha. Maceše i Holeně zavážeme oči. A ostatní děti budou představovat hustý les. Pustíme potichu zvuky větru. Macecha bude na jedné straně herny a Holena na druhé. Úkolem je, aby k sobě macecha s Holenou našly cestu. Mohou na sebe volat jmény či jim mohou hledání ulehčit děti představující stromy.

Učitel: *„Macecha s Holenou se našly, ale potom přišel silný vítr, mlha a vichřice a macecha s Holenou se ztratily, kdo ví kde. A co se, děti, asi stalo s Maruškou?“* – počkáme na výpovědi dětí.

Vyhodnocení

Při této hře bylo ve třídě úplné ticho a děti byly na činnost soustředěné. Ostatní děti představující stromy se snažily dětem se zavázanýma očima napomocť najít k sobě cestu, že je pomalu otáčely na směr, kudy mají jít. Tuto instrukci jsem dětem nesdělila a vznikl chtíč pomocť ostatním od dětí spontánně.

Reflexe: Co bychom popřáli Marušce?

Organizace: v kruhu

Pomůcky: zvoneček

„Maruška zůstala sama v chaloupce, ale ne na dlouho. Brzy si našla hodného ženicha a žijí tam spokojeně dodnes.“

Blíží se Vánoce, co bys popřál/a Marušce?

Hra s formulací přání: po kruhu bude posílaný zvoneček, děti zformulují svá přání pro Marušku.

- Např. Já přeju Marušce, aby už ji nikdo netrápil, aby byla šťastná, aby měla hezké Vánoce, aby jí Ježíšek přinesl ...
- Učitelka se s dětmi i pohádkou rozloučí, zazvoní na zvoneček a popřeje dětem HEZKÉ VÁNOCE, a aby jim nikdo neublížoval, jako Holena Marušce.

Vyhodnocení

Přání od dětí byla velmi krásná. Hodně Marušce přály, aby byl na ní ženich hodný. Také, aby už nemusela tolik uklízet. Kdo nechtěl odpovídat, poslal zvoneček dál. Tato činnost bylo příjemné zklidnění na závěr a zároveň jsme se společně hezky s pohádkou rozloučili.

5.5 O rybáři a jeho ženě

Téma:

- Učit se být skromný
- Přát ostatním dobré věci

Dílčí vzdělávací cíl: (RVP PV, 2018)

- Zdokonalování dovedností v oblasti hrubé motoriky a ovládnutí pohybového aparátu
- Rozvoj jazykových produktivních dovedností (vyjadřování, mluvený projev)
- Rozvoj pozornosti a paměti
- Rozvoj komunikativních verbálních dovedností

Výstupy:

- Dítě se chová slušně k druhému dítěti, neporoučí mu
- Dítě se rozdělí s druhým dítětem
- Dítě napodobuje cviky dle vzoru
- Dítě ve větě sděluje ostatním svoji myšlenku
- Dítě si vyslechne pohádku a následně odpoví na otázky k slyšené pohádce
- Dítě vymyslí a řekne pozitivní přání do nového roku
- Dítě zformuluje přání pro kamaráda

Předloha: O RYBÁŘI A JEHO ŽENĚ (Fimfárum, Jan Werich, 2008, s. 25)

Seznámení se s pohádkou (cca 10 minut)

Organizace: V kruhu na koberci

Úvod k pohádce:

BUM BUM NA VRÁTKA, ZAČÍNÁ NÁM POHÁDKA (se zvonečkem)

- „*Dobry den, dobry den, pohádkovy bude den,* (v kruhu na sebe zamáváme)
dobry den, dobry den, spolu si to užijem...“ (na slovo „užijem“ vyskočíme do výšky)

Motivace písničkou a zvonečkem spojená s hrou dlaněmi

Pomůcky: Zvoneček, šátek

- „*Každá ručka má prstičky, zavřeme je do pěstičky,*
bum bum na vrátka, začíná nám pohádka.“ (2x)

Zvoneček: učitelka přinese zabalený zvoneček v šátku. Pomalu ho rozbalí a pošle po kruhu a každé dítě si na zvoneček zazvoní.

Otevření kouzelné truhly

Pomůcky: INDICIE – zlatá rybka, postava rybáře, postava jeho ženy, lahev od octa, palác

Učitelka tajemně otevírá truhlu, společně s dětmi vyndávají z truhly pohádkové indicie.

Učitelka následně podává otázky k indiciím:

- „*Co to je?*“ – *pojmenujeme si společně indicie*
- „*O čem by mohla být dneska pohádka?*“ – děti odpovídají

Převyprávění pohádky (cca 5–10 minut)

Organizace: V kruhu

Učitelka v kruhu dětem převypráví pohádku O rybáři a jeho ženě dle předlohy od autora Jana Wericha.

Otázky k vyprávění pohádky:

- „Kdo v pohádce vystupoval?“
- „Co chytil rybář v moři?“
- „Jaká přání si žena přála?“
- „Chtěl tato přání vyplnit i rybář?“
- „Co se na konci pohádky stalo s rybářem a jeho ženou?“

Co je pod vodou?

Organizace: V kruhu

Pomůcky: Modré prostěradlo, papírová zlatá ryba, mince

Děti si zavřou oči a učitelka během této chvíle připraví modré prostěradlo, které rozloží do kruhu a pod prostěradlo položí zlatou papírovou rybu.

Následně děti otevřou oči a odpovídají na otázku „Co se nám v kruhu objevilo?“. Pošleme po kruhu minci, kdo ji bude držet, tak má možnost odpovědět na otázku a ostatní mu naslouchají. Shrňeme si výpovědi dětí, společně se shodujeme na tom, že je to moře.

S dětmi chytíme kraje prostěradla a začneme s ním vlnit jako s vodou. Poté s dětmi nahlédneme pod hladinu, co se pod ní skrývá.

Asociační kruh: Následně děti otevřou oči a položíme dětem otázku „Co se nám v kruhu objevilo?“. Pošleme po kruhu minci a kdo ji bude držet, tak má možnost odpovědět na otázku a ostatní mu naslouchají. Shrňeme si výpovědi dětí a dle situace a odpovědí reagujeme na to, že je to moře.

S dětmi chytíme kraje prostěradla a začneme s ním vlnit jako s vodou. Poté s dětmi nahlédneme pod hladinu, co se pod ní skrývá.

Pohybová improvizace „Jak si rybka ve vodě plavala“

Běh po herně – „Moře je velké a rybka měla dost prostoru proplavat celé moře taaaam (běžíme na jednu stranu herny) i zpěěěět (běžíme zase zpět).“

Chůze, dlaněmi předvádíme pohyby ryby – „Rybka občas odpočívala“

Plazení – „Rybka hledá potravu na dně moře“

Skoky - „Skáčeme jako žáby, kterou rybka potkávala“

Kmitání rukou, běh – „Kmitáme ploutvemi“

Motivace: „A jak to vypadalo, když chytal rybář zlatou rybku? Zkusíme si na to zahrát?“

Pohybová hra „Na rybky a rybáře“

Jedno z dětí bude rybář a bude stát na jedné straně herny. Na druhé straně stojí ostatní děti, které představují zlaté rybky. Rybář řekne: „Rybičky, rybáři jedou.“ Ostatní děti i rybář se dají do běhu naproti sobě a rybář chytá rybky. Koho chytí, ten se ho chytne a stává se rybářem spolu s ním.

Učitel v roli rybáře

Pomůcky: prut, kostým rybáře

Učitelka přijde v roli rybáře s prutem a děti stále drží prostěradlo a představují moře. Sedne si k moři a loví. V tom začne cukat s prutem jako když chytne rybu. Učitelka namotá na prut prostřednictvím magnetu zlatou rybku.

Reflexe + vystoupení z role:

- „Kdo to byl?“
- „Pamatujete si, kde rybář bydlel?“
- „Co si myslíte, že by rybář měl se zlatou rybkou udělat?“

Učitel: „Rybka rybáři řekla: Já nejsem skutečná ryba, já jsem zakletý princ. A rybář ji pustil.“

Etuda „Rozzlobená rybářova žena“

„V tom se vrátil rybář domů do octové lahve a vše pověděl ženě, co chytil. Žena se na rybáře rozzlobila, že on po rybce nic za záchranu jejího života nechtěl. Zkusíme se podívat na to, jak to vypadalo, když rybář přišel domů.“

Chlapci se stávají rybáři a děvčata rybářovou ženou. Chlapci v roli rybáře své ženě povídají: „Chytil jsem zlatou rybku a pustil jsem ji do vody.“

Dívky jsou rybářovou ženou, mračí se na rybáře a poroučí mu: „*Běž okamžitě zpátky a požádej ji o novou chalupu!*“

Zavolání zlaté rybký (říkadlo s jednoduchým pohybem)

Společně v roli rybáře zavoláme: „*Zlatá rybo, slyš má slova, vylez z vody, zjev se znova. Mám ženu zlou jako šídlo a pálí ji dobré bydlo.*“

Učitelka: „*Žena byla chamtivá a byla jí chaloupka málo, i když rybářovi chaloupka stačila, tak jeho žena chtěla vilu.*“

A jak to s chamtivou ženou a rybářem dopadlo?

„*Žena chtěla stále víc a víc až neměla skoro nic. Zpět se objevili v octové lahvi a rybář byl rád, že je vše zase jako dřív.*“

Postojová škála

Pomůcky: lano, obrázek paláce a chaloupky

Učitel: „*Co byste si vybraly děti Vy? Chaloupku nebo palác a proč?*“

V herně bude natažený provaz a na jednom konci bude obrázek chaloupky a na druhém palác. Děti budou mít za úkol si stoupnout buď k chaloupce či k paláci. Pak se děti zeptáme, za jakého důvodu si vybraly buď palác či chaloupku.

Reflexe: „Jaké přání pro kamaráda bys po rybce žádal ty?“

Organizace: V kruhu

Pomůcky: Zlaté rybky, modré prostěradlo

Děti si sednou kolem modrého prostěradla představující moře, na kterém jsou položeny zlaté rybky dle počtu dětí, tak, aby na každého vyšla jedna papírová ryba.

Učitelka si sedne s dětmi do kruhu a řekne jim:

„*Stejně jako v pohádce si přála stále rybářova žena něco od rybky a přání ji ryba splnila, tak i my máme možnost si něco přát, protože je Nový rok. Ale každý máme jen jedno přání a DOST. Aby zbylo i pro druhého.*“

Děti si postupně každý uloví jednu ryбку z moře. Pak v kruhu každý daruje kamarádovi dle výběru zlatou ryбку a řekne mu, co mu přeje do nového roku 2019.

Rozloučení s dětmi

Pomůcky: Zlatá šupina, modré prostěradlo

Organizace: V kruhu

Učitelka se v kruhu s dětmi rozloučí a každý si vyloví zlatou šupinu.

„A já vám, děti, přeji hodně zdraví a lásky do nového roku 2019 a pod vodou na každého z vás čeká malé překvapení pro štěstí a třeba když si také budete něco přát, tak se vám to splní.“

Vyhodnocení

Pohádku O rybáři a jeho ženě jsem dětem představila jako pátou a zároveň poslední pohádku v projektu „*Když zazvoní zvoneček*“ při poslední návštěvě v rámci mé průběžné pedagogické praxe. Úvod k pohádce děti měly již zažitý z našich předchozích setkání, který byl k jednotlivým pohádkám neměnný. Aktivně se pohádku vždy vítali zvonečkem. Když jsme přivítali pohádku, ještě jsme potřebovali s dětmi zjistit, jaká pohádka k nám má dnes namířeno. Dětem měly pomoci jednotlivé indicie, které se v pohádce objevují. Poté jsme si je pojmenovali a po vyložení pár indicí děti říkaly jednotlivé nápady, jaká pohádka by to mohla být. Ještě jsme si vysvětlili, co je to ocet a k čemu se používá, jak chutná, protože při této indicii dětem dělalo problém rozpoznat, o jaký předmět se jedná, spíše si myslely, že jde o lahev na pití. Nápady, o jakou pohádku se jedná, byly různé. Děti jmenovaly Šípkovou Růženku, O perníkové chaloupce, ale když přišla na řadu nápověda, kde byla zobrazena zlatá rybka, tak jeden z chlapců ihned jmenoval pohádku O zlaté rybce. Pohádku jsem dětem spíše vyprávěla a velmi jsem ji zestručnila, aby dětem neklesala pozornost. Snažila jsem se zachovat vnitřní výstavbu děje, aby jednotlivé důležité části pohádky nebyly vynechány a děti tak nepřišly o poselství pohádky, které skrývá, a sice Nemůžeš mít všechno pro sebe, nejsi na světě sám. Děti během pohádky udržely pozornost a při shrnutí příběhu prostřednictvím otázek velmi mile překvapily, co vše důležitého si z pohádky děti zapamatovaly. Děti dokázaly vyjmenovat všechna přání, která žena po rybce žádala, samy dokázaly poselství jednoduše pojmenovat s oporou o otázku „Proč se to rybáře přihodilo.“ Z odpovědí: „*Protože chtěla žena víc a víc věcí, a to se rybě nelíbilo*“, „*Chtěla palác a řídit měsíc a slunce*“, „*Chtěla toho tolik, že neměla nakonec nic a zase byla v lahvi od octa*“, „*Byla chamtivá*“.

Když jsem se dětí ptala, co se stalo na konci pohádky s rybářem a jeho ženou, děti odpovídaly, že zůstali spolu v lahvi od octa.

Pohybová hra „Na rybičky a rybáře“ byla pro děti zajímavá. Překvapilo mne, že mnoho dětí ji neznalo, tak jsme si společně vysvětlili pravidla. Pro děti bylo náročné dodržet pravidlo, že se nemusí rybičky ani rybáři vracet zpět při útěku či chytání a musí běžet pouze jedním směrem. Snažila jsem se být důsledná a hru jsem vždy v této chvíli stopla a pravidlo znovu zopakovala. Po třech zastaveních děti již pravidlo zvládaly a hru

dokončily. Myslím si, že tuto pohybovou hru jsem zvolila nevhodně z důvodu malého prostoru a spíše by se hra hodila do větších prostor či ven.

Opět jsem si v rámci vlastní reflexe uvědomovala, že činností pro děti bylo moc najednou. Opět jsem dospěla k závěru, že s pohádkou by bylo efektivnější pracovat celý týden.

V rámci poslední aktivity – postojové škály se děti postavily dle vlastního výběru, na výběr byla octová lahev, chalupa a palác. Děti si hodně stoupaly k chalupě. Pět dětí stálo u octové láhve a 2 děti si stouply k paláci. Děti zúročily zkušenost z pohádky Nemůžeš mít víc a víc jen pro sebe. Proto upřednostňovaly chalupu.

Překvapilo mne, že děti i při tak dlouhých a náročných činnostech na koncentraci, pozornost udržely.

Závěr

Tématem této bakalářské práce byly české lidové pohádky a jejich význam pro současné děti. Konkrétně jsem se zaměřila na poselství lidových pohádek a důvody, proč jsou pro děti nezastupitelnou součástí v jejich vývoji a porozumění okolního světa. Cílem bylo vytvořit projekt s využitím českých lidových pohádek a následně jej ověřit v praxi.

Projekt pod názvem „Když zazvoní zvoneček“ se skládal z pěti českých lidových pohádek, které nesly vždy nějaké poselství pro děti v předškolním věku.

Při práci s dětmi jsem si znovu uvědomovala, že české lidové pohádky nesou hodnoty po stránce jazykové, že jsou kulturním dědictvím, a že mají svoje místo v životě dítěte.

Ověřila jsem si navzdory malému prostoru a času, který jsem s dětmi v mateřské škole strávila, že česká lidová pohádka má své opodstatnění v mateřské škole, má dětem co říct a přinést, je stále aktuální a neměla by být v životě současného dítěte opomíjena. Ověřila jsem si, že dobře vystavený příběh, který lidové pohádky nesou, je smysluplným podnětem pro vzdělávání předškolních dětí, protože děti zažívají vzdělávání celistvě, propojeně, přirozeně, aniž bych já vymýšlela krkolomné a neobratné motivace. Dítě se setkává díky poselství pohádek se situacemi, které jsou uchopitelné i pro jeho reálný život a lze je v každodenním životě zúročovat.

Nasbírala jsem si cenné zkušenosti pro svoji budoucí profesní dráhu a už teď vím, že práce s pohádkou bude mým důležitým východiskem pro práci s dětmi.

Přála bych si, aby tato práce sloužila jako inspirace pro ostatní pedagogy při jejich práci s dětmi v předškolním věku. Věřím, že právě české lidové pohádky dokáží dítěti v předškolním věku pomoci nalézt odpovědi na spoustu otázek, které v tomto věku řeší, ale nedokáží je pojmenovat. Vnímám pohádku jako klíč, který skrývá řešení k některým problémům, se kterými se nejen dítě potýká. Troufám si říct, že pohádka dokáže dítěti osvětlit svět a vztahy, které jsou mnohdy složité i pro nás, dospělé.

Chci poděkovat hlavně dětem a jejich učitelkám z mateřské školy Zeyerova v Českých Budějovicích za to, že mi umožnily v mateřské škole projekt vyzkoušet. Vážím si toho

a věřím, že zážitky a zkušenosti dětí z práce s pohádkami budou dále propojovat a každodenním životem dětí v mateřské škole.

Seznam použitých zdrojů

- BETTELHEIM, Bruno, 2017. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1172-3.
- ČAPEK, Karel, 1948. *Marsyas, čili, Na okraj literatury: (1919-1931)*. 3. vyd. Praha: Borový.
- ČERNOUŠEK, Michal, 1990. *Děti a svět pohádek*. Praha: Albatros. ISBN 8000000601.
- ČERVENKA, Jan, 1960. *O pohádkách: sborník statí a článků*. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy. Knižnice teorie dětské literatury (SNDK).
- HERMAN, Marek, 2014. *Najděte si svého maršana: ...co jste vždycky chtěli vědět o psychologii, ale ve škole vám to neřekli..* Třetí vydání. Olomouc: Apak. ISBN 9788026060703.
- CHALOUPKA, Otakar, 1989. *O literatuře pro děti*. Praha: Československý spisovatel.
- LUŽÍK, Rudolf, 1944. *Pohádka a dětská duše: několik poznámek k problematice lidové pohádky*. Praha: V. Petr. Svazky úvah a studií (Václav Petr).
- MOTLOVÁ, Milada, 2006. *Český špalíček pohádek, říkadel, hádanek, přísloví a písniček*. Ilustroval Vlasta BARÁNKOVÁ. V Praze: Knižní klub. ISBN 80-242-1720-1.
- NOVÁKOVÁ, Luisa, 2009. *Proměny české pohádky: (k historii žánru ve čtyřicátých letech dvacátého století)*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5026-6.
- PROPP, Vladimír Jakovlevič, 2008. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Vyd. tohoto souboru 2. Přeložil Miroslav ČERVENKA, přeložil Marcela PITTERMANNOVÁ, přeložil Hana ŠMAHELOVÁ. Jinočany: H & H. ISBN 9878073190859.
- SIROVÁTKA, Oldřich, 1998. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR. ISBN 8085010062.
- SMOLÍKOVÁ, Kateřina, 2018. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: MŠMT.

STREIT, Jakob, 2003. *Včelka Sluněnka: proč děti potřebují pohádky*. Vyd 1. (Včelka Sluněnka) a 2. (Proč děti potřebují pohádky). Přeložil Iva OLŠOVÁ, přeložil Milada LUŇÁČKOVÁ, ilustroval Eva DEL RISCO KOUPOVÁ. Hranice: Fabula. ISBN 8086600106.

SVOBODOVÁ, Eva a Hana ŠVEJDOVÁ, 2011. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0020-8.

ŠRUT, Pavel, 2003. *Velká kniha českých pohádek*. Ilustroval Eva FRANTOVÁ. Praha: Reader's Digest Výběr. ISBN 80-86196-57-7.

ŠUBRTOVÁ, Milena, 2011. *Pohádkové příběhy v české literatuře pro děti a mládež 1990-2010*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5692-3.

TILLE, Václav, 1966. *O lidových pohádkách*. Redaktor Jitka BODLÁKOVÁ. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy.

VYHLÍDAL, Zdeněk, 2004. *Klasická pohádka a skutečnost*. Olomouc: Matice cyrilometodějská. Edice Vysočiny. ISBN 80-726-6164-7.

WERICH, Jan, 2008. *Fimfárum*. 10., rozš. vyd., V Albatrosu 5., rozš. vyd. Ilustroval Jiří TRNKA. Praha: Albatros. ISBN 978-80-00-02187-4.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Smolíček Pacholíček

Příloha č. 2: O kohoutkovi a slepičce

Příloha č. 3: Čert a Káča

Příloha č. 4: O dvanácti měsíčkách

Příloha č. 5: O rybáři a jeho ženě

Přílohy

Příloha č. 1: Pohádek Smolíček Pacholíček

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 2: Pohádka O kohoutkovi a slepičce

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 3: Pohádka Čert a Káča

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 4: Pohádka O dvanácti měsíčkách

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 5: Pohádka O rybáři a jeho ženě

Zdroj: Vlastní zpracování